

Råte og skadedyr

– Bærekraft og metodeutvikling

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko
- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp
- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Norsk Hussopp Forsikring er det eneste forsikringselskapet i Norge som spesialiserer seg på råteskader, skadedyr og skadeinsekter. Vi forsikrer 1,2 millioner boliger over hele landet, og er markedsledende innenfor denne typen forsikring. Våre forsikringer dekker skader som ofte ikke inngår i standard boligforsikringer, men som tilbys som en del av en toppforsikring eller som en egen tilleggsdekning. Vi har salgssamarbeid med de fleste forsikringselskapene i Norge.

SAMARBEID MED FAGMILJØER

Norsk Hussopp Forsikring har gjennom 85 år opparbeidet en unik kompetanse. Våre eksperter samarbeider med fagmiljøer i inn- og utland for å komme fram til de beste metodene for å forebygge og reparere skader og bekjempe skadedyr. Nye metoder for bekjempelse av skjeggkre er det mest kjente resultatet fra dette arbeidet – et forskningsarbeid ledet av Folkehelseinstituttet (FHI). Nå holder FHI på med forskningsprosjekter på både veggedyr og gnagere, og vi er med i faggruppene til disse forskningsprosjektene.

VIKTIG OGSÅ FOR NYE HUS

Biologiske skader utvikler seg over tid og ofte i det skjulte. Skadene oppdages typisk i forbindelse med oppussing eller andre bygningsmessige tiltak. Forsikringen dekker skadeutviklingen i perioden boligen har vært forsikret, og lang sammenhengende forsikringstid er alltid en fordel når en skade blir oppdaget. Dette betyr at det er like viktig å forsikre et nytt som et gammelt hus.

EIES AV KUNDENE

Det mange ikke vet, er at Norsk Hussopp Forsikring eies av kundene. Vi er organisert som et gjensidig selskap, noe som betyr at hver forsikringstager er en eier av selskapet. Derfor har vi alltid kundene våre og deres hjem i fokus, og våre engasjerte medarbeidere jobber for å gi gode kundeopplevelser når kundene våre opplever skader eller ubehagelige skadedyrangrep. Vi tilbyr økonomisk trygghet når uhellet er ute, og trygghet om at skadesaken er i de beste hender. 🏡

Kjære leser!

Norsk Hussopp Forsikring er spesialist på skader etter biologiske skadevoldere på skadedyr og råtesopper. For å opprettholde vår ekspertise innen disse områdene, jobber vi kontinuerlig med å følge med på endringer og utvikling som skjer, både som følge av forskning og metodeutvikling, og på grunn av klimaendringer. Kunnskapen vi tilegner oss, ønsker vi å dele med våre kunder og samarbeidspartnere.

Gjennom denne rapporten vil vi dele kunnskap om områdene vi forsikrer mot; insekter, andre skadedyr og råtesopper. Både gjennom innsikt fra våre egne fageksperter og intervjuer med noen av våre viktige samarbeidspartnere. Vi har over flere år samarbeidet med skadedyrbekjempelseselskapet Rentokil, som i denne rapporten forteller om hvordan de jobber med å fjerne årsaken til skadedyrproblemer.

Folkehelseinstituttet (FHI) er en viktig samfunnsaktør i Norge. Avdelingen for skadedyrkontroll publiserer årlig en skadedyrstatistikk som de deler offentlig på sin nettside (fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse). Vi og flere andre aktører i skadedyrbransjen samarbeider med FHI om forskningsprosjekter på veggedyr og gnagere. Dette er prosjekter som har som mål at de skal komme hele det norske samfunnet til gode. FHI får også mange spørsmål fra offentligheten om hva som egentlig er et skadedyr. Det har vi tatt en prat med to av deres forskere om.

Som et forsikringselskap skal vi sørge for at våre kunder får tilgang til relevante forsikringsprodukter. Samtidig er det viktig for oss å bidra med informasjon, tips og råd for å hjelpe kundene våre å unngå skader. Selv om kundene er dekket for direkte økonomiske kostnader, følger det ofte med andre ulemper ved en skadeutbedring.

Selv med forebyggende tiltak vil det i noen tilfeller skje skader. Da skal vi sørge for at omfanget av skaden blir så lite som mulig. Dette gjør vi gjennom å forbedre metodene for skadehåndtering, slik at håndteringen er best mulig med hensyn til mennesker, miljø og samfunnet.

Vi håper du lærer noe nytt og finner relevant informasjon, tips og råd i denne rapporten. God lesing!

Hilsen Henriette Woxen
Markedssjef
Norsk Hussopp Forsikring

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko
- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp
- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Vil bevare og modernisere

August 2024 tar Tor Erik Silset over som administrerende direktør i Norsk Hussopp Forsikring. – Vi skal bevare Hussoppens unike posisjon samtidig som vi skal modernisere, sier Silset.

I februar 2024 startet Tor Erik Silset i Norsk Hussopp Forsikring (NHF). Han skal jobbe i tospann med administrerende direktør Erik Hansen, frem til han tar over i august. Den påtroppende administrerende direktøren har gjennom 18 år hatt ulike lederroller i Gjensidige, og kom fra stillingen som konserndirektør for teknologi og innsikt.

– Jeg har stor interesse for den delen av forsikring som handler om bygg og eiendom. NHF forsikrer over 1,2 millioner norske boliger og er et veldig spennende selskap, sier Silset.

DIGITAL TRANSFORMASJONSREISE

– NHF har hatt en unik posisjon der vi har vært forsikringsselskapenes eget forsikringsselskap for skadedyr og råte. Fremover skal vi fortsatt være et nisjeselskap med unik spesialkompetanse, som leverer gode tjenester til våre partnere. Samtidig skal vi videreutvikle produktporteføljen og distribusjonsmodellene våre. Vi skal gjennom en digital transformasjonsreise og har en spennende tid fremfor oss, sier Silset.

Innovasjon, digitalisering og bærekraft er viktige stikkord for NHFs satsninger fremover.

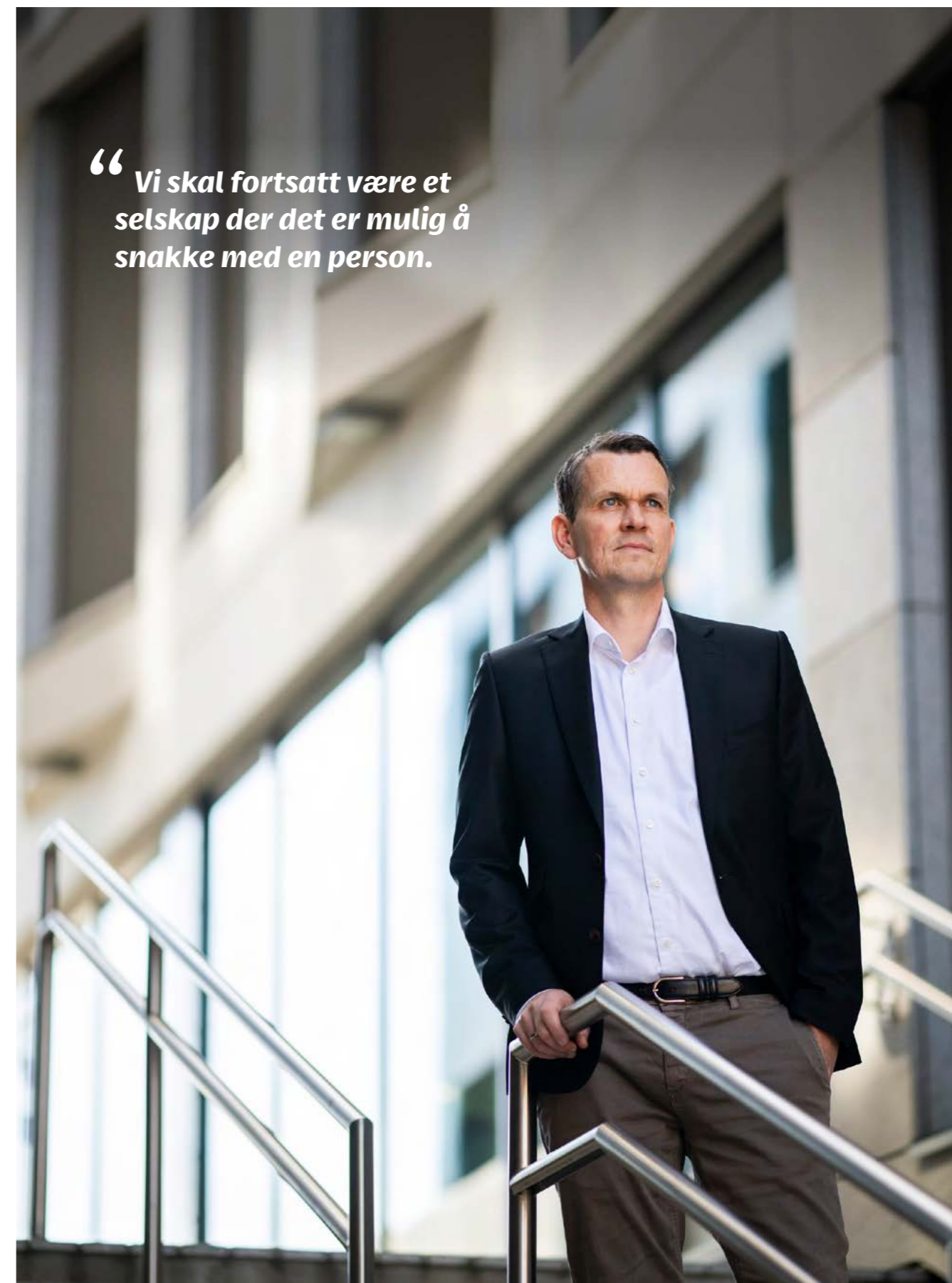
– Vi skal automatisere skadeprosessene våre, men vi skal fortsatt være et selskap der det er

mulig å snakke med en person. Fagkompetansen til våre ansatte er noe av det som gjør oss unike, og det skal vi beholde og videreutvikle. Som en del av det, skal vi fortsette å delta i forskningsprosjekter som jobber med å utvikle mer bærekraftige og kostnadseffektive bekjempelsesmetoder, sier Silset.

FORDEL Å VÆRE ET GJENSIDIG SELSKAP

Som følge av klimaendringene ser Silset og kollegaene i NHF at det er helt nødvendig å jobbe forskningsbasert og kontinuerlig med metodeutvikling.

– Det blir villere og våtere vær, som både øker risikoen for råteskader og for at nye arter av skadedyr får fotfeste i Norge. For å holde prisen nede, vil det bli stadig viktigere å hjelpe kundene våre å forebygge skader. Det er også mer bærekraftig hvis vi kan unngå skader ved å være i forkant. Norsk Hussopp Forsikring er et gjensidig selskap, som betyr at hver forsikringstager er en eier av selskapet. Det gjør det mulig for oss å være mer langsiktige og kundeorienterte enn andre, noe som gir oss en stor fordel, sier Silset. ▲

“ Vi skal fortsatt være et selskap der det er mulig å snakke med en person.

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr?
Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller
mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå
dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Del 1

Innsikt og metode

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr?
Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Anders Aak (t.v.) og Bjørn Arne Rukke (t.h.) er forskere ved avdeling for skadedyr på Folkehelseinstituttet, og er eksperter på skadedyr og andre insekter.

Skadedyr eller ikke skadedyr? DET KOMMER AN PÅ SITUASJONEN

Hva avgjør om et dyr regnes som et skadedyr?
– Et dyr blir ofte et skadedyr når det kommer i konflikt med menneskers interesser, og om en art er et skadedyr kan variere fra tilfelle til tilfelle, sier FHI-forsker Bjørn Arne Rukke.

Noen dyr og insekter er uten tvil skadedyr. Veggedyr og rotter er eksempler på det. For mange andre, som maur og mus, kommer det an på situasjonen.
– Det er viktig å huske at de fleste dyrene man finner innendørs ikke er skadedyr, men tilfeldige «gjester» som har forvillet seg inn. Men for veggedyr er det ingen tvil om at det er et skadedyr. Vi har det psykiske stresset, der mange mister nattesøvnen når de vet at det er veggedyr i sengen, som kommer fram for å suge blod. Vi ønsker å sove, men får det ikke til på grunn av veggedyrenes nærvær. I tillegg

gir veggedyrenes bitt ofte utslett som kan klø veldig. Hvis veggedyrangrepet får utvikle seg over lang tid, blir det så mange av dem at blodsugingen faktisk kan gjøre en blodfattig. De kan også spre seg til naboeligheter i en boligblokk, slik at bekjempelsen blir omfattende, sier Rukke.

TILFELDIGE FLUER ER IKKE SKADEDYR
Avdeling for skadedyrkontroll ved Folkehelseinstituttet (FHI) utfører to viktige oppgaver innen skadedyrfeltet for å formidle kunnskap om skadedyr. De sammenstiller informasjon om hele

Svart jordmaur er et nyttedyr ute i naturen, men hvis den etablerer reir inne i en bolig, regnes den som et skadedyr.

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Bjørn Arne Rukke (t.v.) og Anders Aak (t.h.) jobber hovedsakelig med skadedyr på laboratorium, men har også mye kunnskap om maur og andre dyr og insekter som vi finner ute.

bredden av skadedyr i og ved bygninger, og for utvalgte skadedyr bygger de opp spisskompetanse gjennom forskning.

Selv om mange dyr og insekter i gitte situasjoner kan være skadedyr, er det noen som helt klart ikke regnes som skadedyr, selv om de kan være til irritasjon.

– Hvis noen får en tilfeldig flue inn på soverommet, kan den forstyrre nattesøvnen og flua kan oppleves som et skadedyr av personen som ikke får sove. Da er det riktig å si at flua er i konflikt med denne personens interesse, men flua regnes likevel ikke som et skadedyr. Dette er fordi man rasjonelt sett ikke skal miste nattesøvnen av en flue. Av og til er det beskjeden vi må gi, sier FHI-forsker Anders Aak.

HENSYN TIL HELSE, MILJØ OG KOSTNAD

Skaden et skadedyr kan gjøre varierer fra dyr til dyr. Det kan være mekaniske skader på bygg og gjenstander, fysiske eller psykiske plager for oss mennesker, eller de kan spre smitte og sykdom.

– Tysk kakerlakk er et eksempel på et dyr som uten tvil defineres som et skadedyr. Den er globalt utbredt, reproducerer seg raskt, forringer innemiljøet for oss mennesker og den kan overføre sykdom, sier Rukke.

I vurderingen av om et dyr er et skadedyr, sier

FHI at man må vurdere konsekvensene for de som rammes, men også konsekvensene ved behandling, der det vurderes hensyn til både miljø, helse og kostnader.

– Ulike typer skader må vektas opp mot nytteeffekten av å fjerne dem, i tillegg til at man vurderer risikoen for at problemet skal oppstå igjen. Vi må vurdere om konflikten er stor nok til å gjennomføre tiltak, sier Aak, som mener stikkeveps er et godt eksempel på en «gråsonesituasjon».

STIKKEVEPS OG SVART JORDMAUR I GRÅSONEN

– Stikkevepsen er på mange måter et nyttedyr i naturen, men hvis den kommer veldig tett på mennesker kan den bli et skadedyr. Hvis man oppdager et vepsbol i boligen i juni, vil problemet bli værende i flere måneder, og da prioriterer man å fjerne det. Men hvis man i slutten av sesongen i september må åpne en vegg for å fjerne et vepsbol, er kanskje konklusjonen at man må greie å leve med vepsene i en ukens tid, til vepsene dør ut av seg selv, forklarer Aak.

Svart jordmaur er også i gråsonen. De fleste har svart jordmaur i hagen, og så lenge disse holder seg ute er de en viktig del av økosystemet der. Tidlig om våren kan de komme inn for å hente næring, uten at de er et stort skadedyr av den grunn. I mange

tilfeller vil de i løpet av noen dager slutte med det, når det blir nok mat tilgjengelig ute. Hvis svart jordmaur derimot flytter inn i boliger og etablerer reir der, kommer de i konflikt med oss mennesker, og regnes som skadedyr.

ROTTER OG MUS

Både rotter og mus kan spre smitte og sykdom, i tillegg til at de gir psykisk stress og kan gjøre fysisk skade på boligen og mat. Rotter kan formere seg innendørs og være der hele året, slik at de utvilsomt alltid er skadedyr. Husmus kan også formere seg innendørs, men denne arten er blitt svært sjelden i Norge.

– Andre mus, som i utgangspunktet lever uten-dørs, som skogmus, markmus og klatremus, kan være litt mer i gråsonen med tanke på om de er skadedyr eller ikke. De kan komme inn om vinteren for å overvintre før de går ut i naturen igjen til våren. Når det gjelder gnagere, ser vi at mange forsikringselskaper har skjønnet at sikring

er helt avgjørende for effektiv gnagerhåndtering. På kort sikt er sikring mer arbeidskrevende enn gift, men for å bli kvitt problemet permanent, må man sikre boligen for å hindre dem i å komme inn. Norsk Hussopp Forsikring er eksempelvis flinke til å velge sikring i stedet for giftbekjempelse. I tillegg til sikring er også sanitasjon, der man hindrer gnagerne tilgang på mat, næring og levesteder, avgjørende for å lykkes med å håndtere gnagere, sier Rukke.

FHI har pågående forskningsprosjekter både på gnagere og veggedyr. Hvilke skadedyr FHIs forskere skal forske på, bestemmes ut fra hva som er av størst betydning for det norske samfunnet. ▲

Klart skadedyr

Gråsoneskadedyr

Klart ikke skadedyr

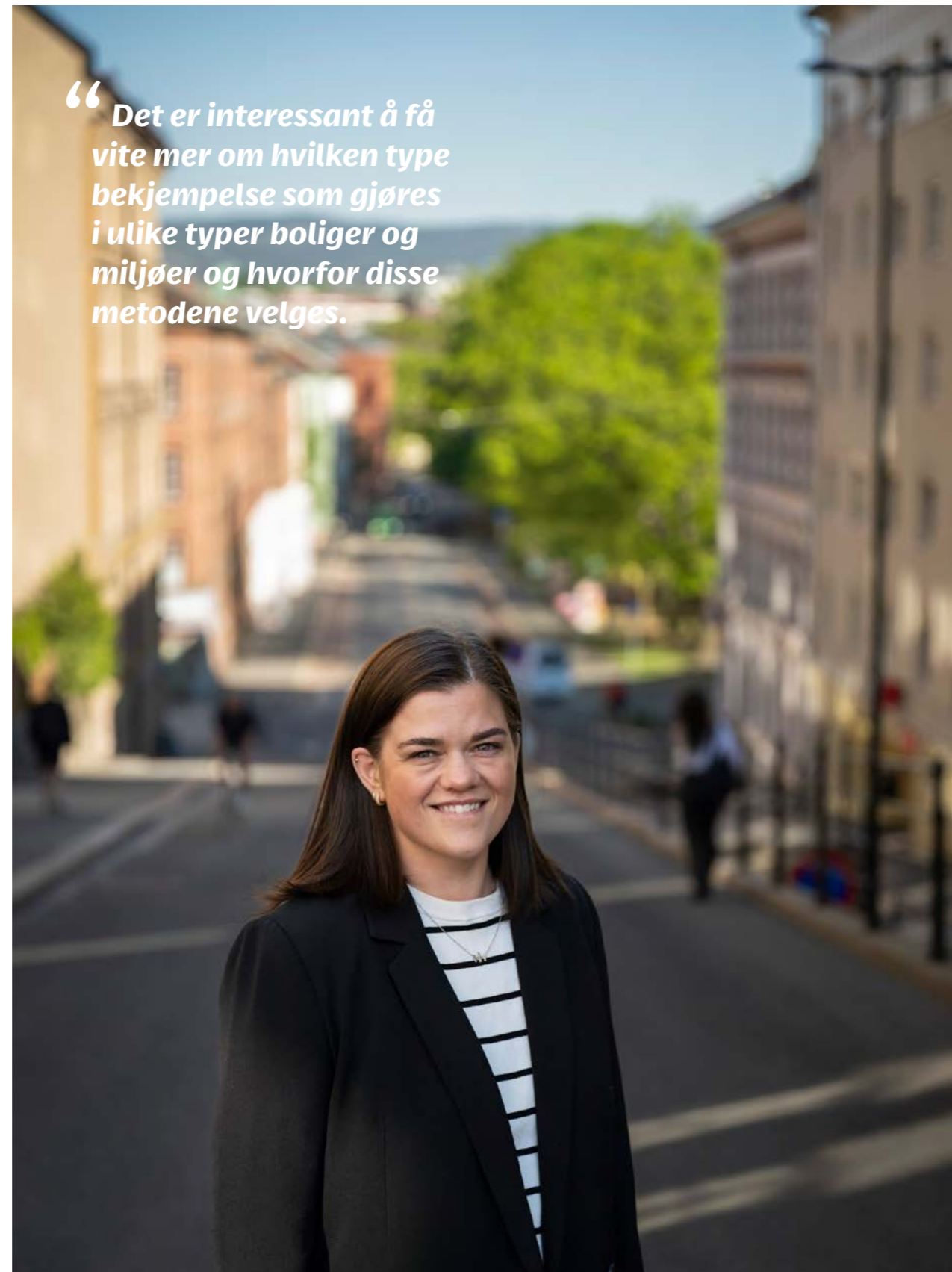

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr?
Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbuk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere

Et nytt forskningsprosjekt har avdekket at metoder for bekjempelse av gnagere er lite dokumentert. – Målet med prosjektet er å redusere giftbruken ved bekjempelse av gnagere og måle effekten av andre tiltak, sier biolog Ragna Byrkjeland.

Folkehelseinstituttet (FHI) startet tidlig i 2023 et nytt forskningsprosjekt på gnagere. Norsk Hussopp Forsikring og aktører i skadedyrbransjen er en del av prosjektets faggruppe.

– Første fase har vært gjennomgang av litteratur på hva man vet om bekjempelse og forvaltning av gnagerbestanden i Norge og utlandet. I dette arbeidet har FHI avdekket at temaet hittil har vært lite dokumentert, sier biolog Byrkjeland, som er fagsjef i Norsk Hussopp Forsikring.

MINIMERE GIFTBRUKEN

Prosjektet skal også undersøke og forsøke å tallfeste hvor mye gift som faktisk brukes ved bekjempelse av gnagere. For å få nødvendig innsikt om metodevalg, skal det gjennomføres intervjuer med skadedyrbekjempere om når de bruker gift og når de bruker feller, og hvorfor.

– Det er interessant å få vite mer om hvilken type bekjempelse som gjøres i ulike typer boliger og miljøer og hvorfor disse metodene velges. Målet er å kunne beskrive fordeler og ulemper ved eksisterende bekjempelsespraksis. Og vi ønsker å måle effekten av for eksempel sikring, som sørger for færre inntrengsler av gnagere og bygningsskader, forklarer biologen.

Hvis gnagere likevel kommer seg inn i en bolig, og bekjempelse blir nødvendig, er feller å foretrekke fremfor gift. Man ønsker å minimere giftbruk på

grunn av risikoen for forgiftninger av andre dyr, fugler og mennesker. Døde mus og rotter kan også bli liggende under gulv og inni vegger og forårsake store luktproblemer.

ANTALL GNAGERSAKER OPP I 2023

Norsk Hussopp Forsikring fikk i fjor inn rundt 1700 saker om mus og 900 saker om rotter. For begge var det en liten økning fra året før.

– Når vi får inn gnagersaker, gir vi råd og veiledning om hvordan kundene våre kan sikre boligene sine, for å unngå ny aktivitet av gnagere. Vi har god oversikt over de mest vanlige manglene på sikring. I tillegg har vi fokus på bruk av feller i bekjempelse, og faggruppen vil se på effekten av sikring og fellebruk, sier Byrkjeland.

NYTTIG FOR BÅDE BYGGHERRER OG KOMMUNER

Gnagerprosjektet skal gå i minst to år til og har som mål å skaffe nyttig informasjon for ulike aktører.

– For byggherrer vil det være nyttig å lære mer om hva man bør gjøre for å sikre boliger som bygges mot mus og rotter. For kommuner eller eiere av næringsbygg som har problemer med mus og rotter, er målet å øke bestillerkompetansen slik at de vet hva slags bekjempelsesmetode de bør bestille. I sum håper vi innsikten fra prosjektet skal føre til fokus på forebyggende tiltak og bærekraftig bekjempelse, sier biologen. 🟡

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 **Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene**
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbuk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

DEL 1: INNSIKT OG METODE

Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene

Rentokil har drevet skadedyrbekjempelse i Norge i over 50 år. – Før var gift løsningen for å fjerne skadedyr. Nå prøver vi å forstå dyrene og fjerne årsaken til problemene, sier biolog Kari Rigstad i Rentokil.

Rentokil er en av Norsk Hussopp Forsikrings faste leverandører av skadedyrbekjempelse. Hvis en forsikringskunde melder inn et problem med for eksempel gnagere, skjeggkre eller veggedyr, er det stor sannsynlighet for at det kommer en fra Rentokil for å løse problemet.

– Rotter og mus utgjør rundt halvparten av oppdragene våre, deretter følger maur, skjeggkre og veggedyr. Rottesaker meldes inn gjennom hele året, mens antall saker om mus nærmest eksploderer om høsten, før det blir stille rundt påske. Da starter maursesongen. Skjeggkresaker får vi gjennom hele året, men mest om høsten og vinteren, forklarer biolog Kari Rigstad, som er fagsjef for forsikring i Rentokil.

UTVEKSLER FAGKOMPETANSE

Rentokils største kundegruppe er næringsaktører. Privatpersoner er kunder indirekte gjennom forsikringsselskapet sitt. Norsk Hussopp Forsikring (NHF) er Rentokils største kunde blant forsikringsselskapene.

– Vi har et veldig godt samarbeid med NHF. De har en god kundereise innen sitt segment, der jeg vil si de er unike. Siden NHF har mange biologer ansatt som saksbehandlere, snakker vi samme språk og kan utveksle fagkompetanse. Det er en stor fordel, sier Rigstad.

Hun har jobbet med skadedyrbekjempelse i en årrekke, og har sett bransjen gå gjennom en enorm utvikling.

– Min spesialisering er atferdsbiologi, der vi ser på hvorfor dyrene gjør som de gjør. Dette fokuset hadde ikke skadedyrbransjen da jeg var nyutdannet, men det har skjedd store endringer de siste ti årene. Bransjen har gått fra å holde et skadedyrproblem i sjakk ved bruk av

gift, til å finne ut hva som gjør at skadedyr trives, for å kunne fjerne og løse problemet, forklarer biologen.

KUNDESPØRSMÅL DRIVER FREM ENDRING

De siste årene har Rentokil opplevd at kunder kan spørre «hvorfor bruker dere gift?» eller «hvorfor kjører dere så mye bil?».

– Vi har merket en utvikling der kunder har gått fra å kun fokusere på pris, til også å være opptatt av hvordan metodene våre påvirker miljøet. Det har tvunget bransjen til å ta en gjennomgang av vår miljøpåvirkning. Folkehelseinstituttet er viktig for vår bransje, og deres forskning på skjeggkre og veggedyr har tilført kunnskap om hvordan vi kan bekjempe disse mer effektivt. Ved å ta i bruk nye metoder blir både tidsbruken, innsatsen og bruken av bekjempelsesmidler mer effektiv, sier branch manager Emil Blom Onshuus i Rentokil.

Rentokil er et britisk selskap som er til stede i over 90 land. Det gir Rentokil i Norge en unik

Rundt halvparten av oppdragene til Rentokil er saker om rotte eller mus.

Kari Rigstad er biolog og fagsjef for forsikring i Rentokil. Med spesialisering i atferdsbiologi er hun opptatt av hvorfor skadedyr gjør som de gjør. Hun vet hvor rotter liker å gjemme seg.

tilgang på metodikk og kompetanse også på tvers av land.

– Norden ligger langt fremme på grønn bekjempelsesmetodikk for skadedyrene som er utbredt her. Samtidig er det ikke alle skadedyr som finnes her hos oss, men flere arter vil kanskje greie å etablere seg i Norge som følge av klimaendringene. Derfor er det veldig nyttig for oss å kunne utveksle erfaringer med

kollegaer i andre land. Vi oppdaget for eksempel storhodemaure for første gang i år, og tropisk veggedyr er også registrert i Norge. Disse krever en annen type bekjempelse enn vanlige maur og veggedyr, og da kan vi få råd fra kollegaer i andre land, forklarer Onshuus. 🍌

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Etterisolering innebærer risiko

Høye strømpriser har fått mange til å etterisolere boligen. – Det er risiko forbundet med etterisolering. Hvis det gjøres feil kan konsekvensene bli store, sier fuktspesialist Tom Robert Sletta.

De siste årene har strømprisene tidvis vært svært høye, noe som har fått flere til å etterisolere boligen. Ved å gjøre flere energieffektiviserings tiltak i boligen samtidig, har man også kunnet søke statlig økonomisk støtte.

– Hvis du har et hus som virker, er det ofte luredt å la være å etterisolere, men heller for eksempel installere en varmepumpe. Det er stor risiko forbundet med å gjøre endringer når boligen virker, særlig i eldre hus, sier fuktspesialist Tom Robert Sletta i Norsk Hussopp Forsikring.

Hvis du ønsker å redusere risikoen ved etterisolering, er det best å isolere på utsiden av dampsperrer. Hvis man ikke har dampsperre skal det isoleres på det som kalles kald side. Ofte følges ikke dette rådet fordi det er vanskeligere å komme til når man skal isolere på utsiden.

– Vi har sett flere som har etterisolert for å spare strøm, men som ikke har vært klar over følger ved isolering som ikke gjøres riktig. Når de isolerer på innsiden av dampsperrer blir det varmere i rommet som isoleres, men det blir kaldere bak isolasjonen, inne i veggen eller på loftet, der det blir høyere luftfuktighet og kondens. Over år kan det utvikle seg til råteskade. Under bakkenivå bør man alltid isolere med trykkfast isolasjon på utsiden, forklarer Sletta.

DAMPSPERRE MÅ VÆRE TETT

Hensikten med etterisolering er å beholde så mye av varmen som mulig i boligrommet. Dermed blir det mindre varmelekkasje til loftet, men det vil fortsatt skje tilførsel av fukt til loftet gjennom utettheter i for eksempel dampsperrer, loftsluker og downlights.

– Ved å etterisolere faller temperaturen på

“ **Relativ luftfuktighet er et mål på hvor mye vann luften inneholder i prosent av hva den maksimalt kan klare ved en gitt temperatur.**

loftet og da stiger relativ luftfuktighet, som er et mål på hvor mye vann luften inneholder i prosent av hva den maksimalt kan klare ved en gitt temperatur. Varm luft klarer å binde opp mer vann enn kald luft. Når luften kommer opp på loftet, vil lufttemperaturen synke. Da vil mer og mer av vanddampen som var bundet opp, bli til vanddråper. Det vil ikke hjelpe å prøve og ventilere bort problemet. Da vil temperaturen på loftet falle ytterligere og vi når duggpunkttemperatur og får kondens, forklarer Sletta.

Ved etterisolering opp mot loft, bør det i himlingen på varm side derfor monteres en helt tett dampsperre i taket, som er trykkett plast. Denne hindrer luftgjennomstrømming av fuktig luft til loftet.

– Du bør kontrollere om dampsperrer i taket er helt tett før du etterisolere, og det kan være lurt å få fagfolk til å kontrollere det, sier Sletta.

VÆR FORSIKTIG MED PLAST UNDER PARKETT
 For hus bygget før 1980-tallet kan isolering av gulv eller legging av parkett også være risikofyllt.

– I instruksjoner for parkett, står det at man skal ha plast under. I nyere hus går det stort sett greit, da de fleste av disse husene har radonsperre eller plast under grunnmuren. Eldre hus «puster» ofte gjennom gulvet. Hvis man legger plast under parketten i gamle hus, kommer ikke luften gjennom. Resultatet kan bli at det blir vått under parketten og det kan skape grobunn for råteskader. Jo eldre huset er, desto større er risikoen for dette, sier Sletta.

TØRK KLÆR I STUA I NYE BYGG

Moderne hus derimot, har ofte veldig tørr luft inne på vinterstid. I boliger som er bygd etter 2010, er det som oftest godt under 40 prosent luftfuktighet, og varmen fra gulvvarme kan senke luftfuktigheten ytterligere der det er parkett.

– Inneklimaet er best når luftfuktigheten er 40–60 prosent. Når det er tørt, er det ikke fare for råte. I nye boliger er det viktig å huske på at materialet beveger seg med endringer i inneklima, og parketten kan sprekke opp hvis det blir for tørt. Et tips for å øke luftfuktigheten er å tørke klær i stua, sier Sletta.

PASS PÅ NÅR DU STENGER HYTTA

Forebygging mot kondens- og fuktproblemer er viktig å huske på også for hytter og fritidsboliger som ikke brukes hele året. Når disse skal stenges, er det viktig å stenge på riktig måte.

– Hvis en sommerhytte skal stenges i august og du bare låser døra og drar, vil du pakke inn fuktigheten fra sommerlufta inne i hytta. Lufta inne i hytta vil bli kaldere, og luftfuktigheten øker til et nivå som kan medføre kondens. Derfor er det bedre å stenge hytter senere på året, når det er lite vann i lufta. Hvis hytta må stenges tidlig, bør du sprenglufta før du stenger, eller ha lufteventiler åpne fra høst til sommer, sier Sletta.

GIR RÅD FOR Å REDUSERE RISIKO

Norsk Hussopp Forsikring dekker ikke fuktproblemer, kondens eller mugg. Først hvis det har utviklet seg til råteskade, kan det være at skader dekkes.

– Det er veldig leit og tidkrevende for kundene våre som får råteskader. Derfor er vi opptatt av å også gi råd og gjøre folk oppmerksom på risiko. Et viktig råd fra oss er derfor at hvis du har en bolig som funker, bør du være forsiktig med å gjøre tiltak, avslutter Sletta. ▲

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr?
Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller
mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå
dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Del 2

Skadestatistikk for 2023

Disse ble oftest bekjempet i 2023

Svart jordmaur hadde færre bekjempelser i fjor, mens veggedyrbekjempelser økte. – Vi ser en reduksjon i saker med skadedyr som lever naturlig ute i Norge, og en økning i saker med dem vi typisk får med oss hjem fra reise, sier fagsjef Ragna Byrkjeland i Norsk Hussopp Forsikring.

Folkehelseinstituttet (FHI) publiserer årlig en offentlig tilgjengelig oversikt, som viser antall bekjempelser som er utført av skadedyrfirma i foregående år, fordelt på ulike skadedyr.

– At veggedyr øker i 2023, sammenlignet med 2022, er som forventet. På grunn av lav reiseaktivitet under pandemien var det færre bekjempelser av veggedyr i 2020 og 2021. Nå som vi reiser mer igjen har antall bekjempelser økt. Det samme ser vi for «reiseskadedyrene» faraomaur og tysk kakerlakk, der antall bekjempelser også øker i 2023, sier Byrkjeland.

ÅTE VARER I FIRE ÅR

Økningen for tysk kakerlakk er imidlertid relativt liten, noe NHF tror kan ha en sammenheng med at det i mange boliger er lagt ut åte som er utviklet for bekjempelse av kakerlakk, i forbindelse med bekjempelse av skjeggkre. Det er mulig at noen kakerlakker dermed «bekjempes» i en tidlig fase uten at de oppdages.

– For skjeggkre ser vi en liten nedgang i 2023, sammenlignet med året før. Antall bekjempelser ser ut til å ha stabilisert seg, som trolig har sammenheng med at mange boliger nå har åte mot skjeggkre liggende. Åten har virkning i inntil fire år og vi håper skjeggkrebekjempelse med denne typen åte på sikt vil gi en tydelig nedgang i antall årlige skjeggkrebekjempelser, sier Byrkjeland.

TEGN PÅ MUSEÅR

Skjeggkre, tysk kakerlakk, veggedyr og faraomaur har til felles at de ikke er en naturlig del av den norske faunaen. Det er derimot blant annet svart jordmaur, der antall bekjempelser ble redusert i fjor. – Insekter som lever ute i norsk natur påvirkes av endringer i temperatur og mattilgang, og det vil

være en naturlig svingning i antall saker hvert år sier Byrkjeland. I 2023 har det vært en liten nedgang i antall bekjempelser av flere av disse.

Antall bekjempelser av mus og rotter har økt litt i 2023, viser Norsk Hussopp Forsikrings egen statistikk.

– Vi opplever med jevne mellomrom museår, der antall mus øker på grunn av bedre mattilgang året før. Dette svinger fra år til år, og 2023-tallene kan tyde på at året var et museår. Antall rottebekjempelser påvirkes hovedsakelig av hvor god mattilgang rottene har, som vi kan gjøre mye selv for å forebygge, kommenterer biologen.

I fjor ble det meldt inn 6447 skjeggkrebekjempelser, en liten nedgang sammenlignet med i 2022.

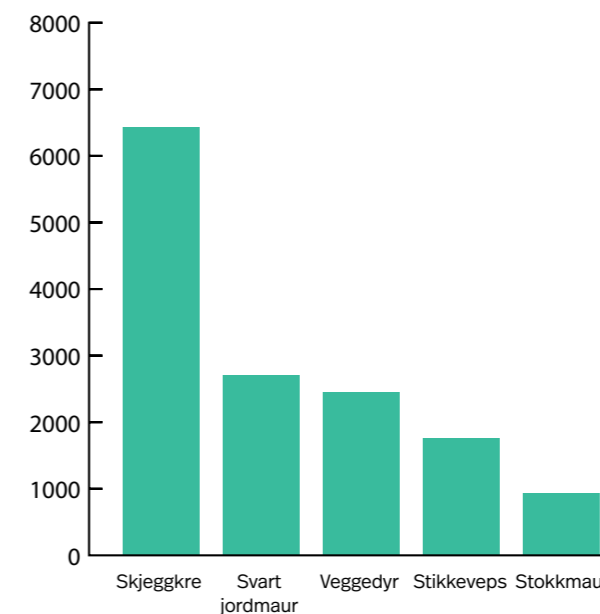
Metode for innsamling av statistikk

I samarbeid med landets skadedyrfirmaer, fører avdeling for skadedyrkontroll ved Folkehelseinstituttet (FHI) statistikk over antall bekjempelser av elleve utvalgte skadeinsekter. Kun enkeltoppdrag eller nye angrep er inkludert i statistikken. Dette gir informasjon om forekomst av skadedyrene, og hvordan situasjonen endrer seg over tid.

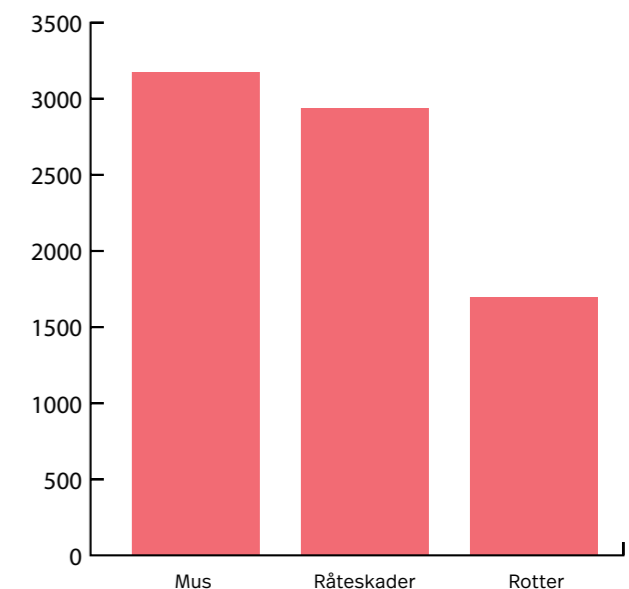
Det er frivillig for skadedyrfirmaene å delta, men deltagelsen har vært god. FHI antar derfor at innrapporterte bekjempelser er nært opptil det faktiske antallet bekjempelser som utføres i Norge. FHI deler disse tallene med offentligheten på sin nettside (fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse).

FHI fører ikke statistikk over bekjempelse av mus, rotter eller antall innmeldte råteskader. Norsk Hussopp Forsikring er markedsledende på forsikring av råteskader og skadedyr, og forsikrer 1,2 millioner norske boliger og hytter mot råteskader og skadedyr. Med utgangspunkt i saker som meldes inn til Norsk Hussopp Forsikring, kan selskapet gi et godt anslag på innmeldte forsikringsaker i Norge som gjelder mus, rotter og råte.

FHIs statistikk viser at disse skadeinsektene ble oftest bekjempet i 2023:

Norsk Hussopp Forsikrings anslag over gnager- og råtesaker i 2023:

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

4 Del 1: Innsikt og metode

- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 **Veggedyr**
- 12 **Skjeggkre**
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

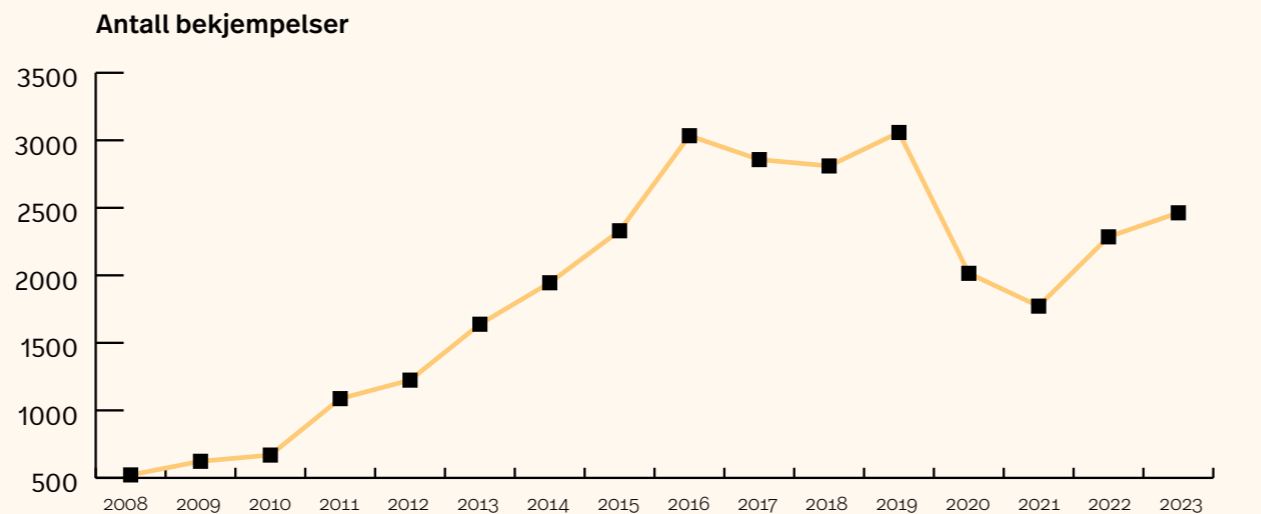
Veggedyr (*Cimex lectularius*)

Veggedyr lever av å suge blod fra mennesker. Insektene er ikke farlige, men bittene kan gi kløe og utslett. De spres med mennesker og blir ofte med i bagasjen hjem fra ferie. Veggedyr er rødbrune, fem-seks millimeter lange og tre millimeter brede, og de kommer stort sett frem om natten. Det kan derfor være vanskelig å få øye på selve insektet.

Tegn på at man har fått veggedyr i hus kan være små blodflekker på sengetøyet, eller stikk eller reaksjoner i huden som ligner på myggstikk eller utslett. Et annet tegn kan være brunsorte ekskrementflekker og grupper med små svarte prikker, for eksempel i sprekker på sengerammen og i sømmer på madrassen.

Veggedyr legger normalt ett til to egg per dag, og utviklings-tiden fra egg til et voksent insekt er fra to til tolv måneder, avhengig av mattilgang og temperatur. Utviklingen skjer raskest ved høy temperatur. Ved riktig temperatur (rundt ti grader) kan et voksent veggedyr klare seg uten mat i over ett år.

Hvis man først har fått veggedyr i hus, er det vanskelig å bli kvitt dem. Det skyldes at de formerer seg fort, de er flinke til å gjemme seg, og mange veggedyr har utviklet en resistens mot de vanligste insektmidlene. Bekjempelse kan være både omfattende og dyrt, og det kreves ofte en kombinasjon av flere bekjempelsesmetoder. I verste fall må huset tømmes og innboet fryses eller varmebehandles.

På grunn av lavere reiseaktivitet under koronapandemien ble antall veggedyrbekjempelser redusert i 2020 og 2021. Fra 2021 har antall registrerte bekjempelser økt igjen, fra 1772 til 2463 i 2023. Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

Skjeggkre (*Ctenolepisma longicaudatum*)

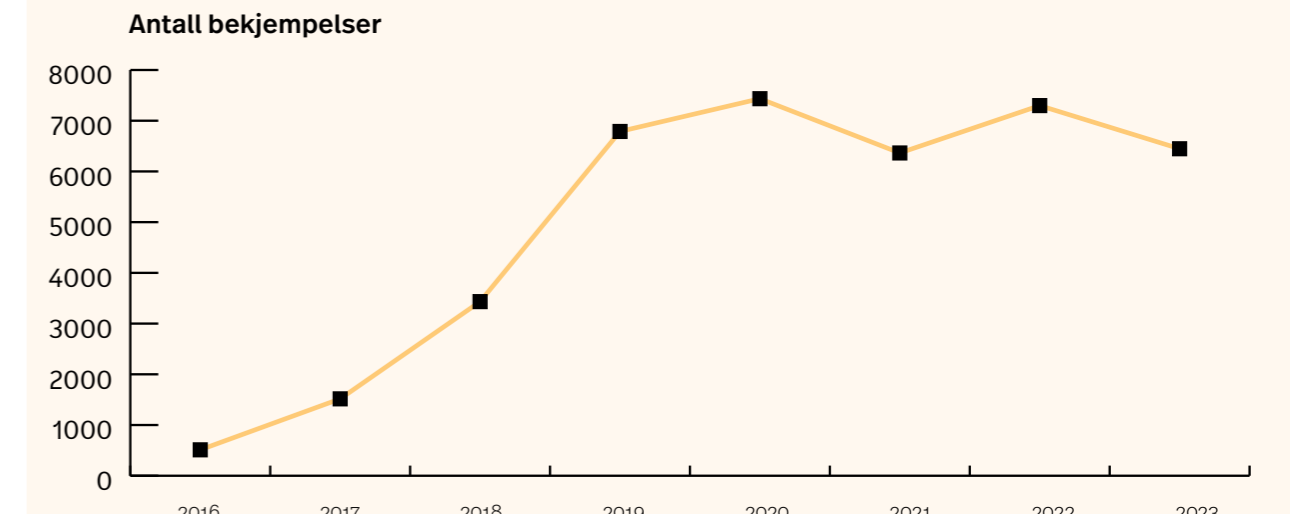
Skjeggkre ble første gang funnet i Norge i 2013, og i løpet av kort tid økte antall bekjempelser til flere tusen årlig. Det er lett å forveksle skjeggkre med sølvkre. De ser tilsynelatende ganske like ut, men skjeggkre har lengre haletråder og er noe større. Skjeggkre trives best i fuktige miljøer, men du kan finne dem i hele huset, også der det er tørt.

Utviklingen deres fra nymfe til voksen avhenger av temperatur og kan ta alt fra 18 måneder til tre år. De kan leve lenge og legger cirka 50 egg i året. Dietten er alt fra tørrvarer, døde insekter og planter, til papir og tapet dersom de ikke finner noe annet å livnære seg på.

Skjeggkre er mest aktive om natten. Det er derfor typisk å legge merke til dem hvis man skrur på lyset om natten eller tidlig om morgenen. De er ikke farlige og gjør minimale skader i bygg, men regnes som skadedyr fordi de oppleves som sjenerende og ubehagelige.

Den beste måten å forebygge skjeggkre på er å unngå og få dem med seg inn, for eksempel ved å pakke ut nye ting og fjerne emballasje ute før man tar det inn. Vær nøye med å reparere skader i gulv og lister, slik at du fjerner mulige gjemmesteder. Det kan være vanskelig å bli kvitt skjeggkre når det først er kommet i hus, men forgiftet åte, feller tilpasset skjeggkre og godt renhold er metoder som kan hjelpe. Som følge av forskning fra FHI,

initiert av Norsk Hussopp Forsikring, er det blitt utviklet en bedre bekjempelsesmetodikk for skjeggkre. Mengden åte er betydelig redusert og man har funnet hvor åte bør plasseres for å oppnå effektiv bekjemping.

Siden 2013 har det vært en økning av skjeggkre i Norge. Skadedyrfirmenes bekjempelse av skjeggkre toppet seg i 2020 med nesten 7434 tilfeller. Som følge av den nye bekjempelsesmetodikken som er utviklet og tatt i bruk, gikk antall tilfeller for første gang ned i 2021. Antall registrerte bekjempelser var 6447 i 2023. Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

4 Del 1: Innsikt og metode

- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbuk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Kles- og pelsmøll

De fleste møllarter vi har i Norge lever av døde plante- og dyremateriale. Vi har mange titalls arter av møll, og noen av disse er skadedyr. Det er vanlig å skille mellom møll som gjør skade på tekstiler og de som gjør skade i næringsmiddelindustri. I private hjem kan møll ofte forebygges og bekjempes selv.

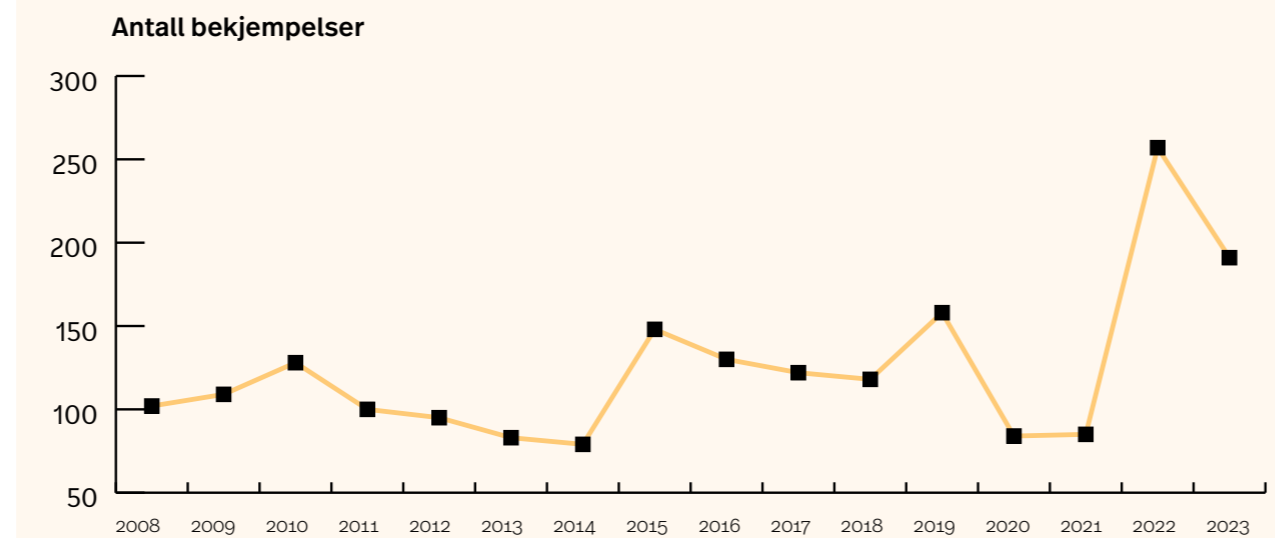
Klesmøll (*Tineola bisselliella*) er det insektet i Norge som skaper størst skade på tekstiler. Larvene lever nemlig av materialer som stammer fra dyr, som pels og ulltøy. Den er cirka seks-åtte millimeter lang. Klesmøllen kan ikke overleve ute, men finnes innendørs i nesten hele Norge. Typiske spor etter klesmøllen er uregelmessige hull i tekstiler, nakne områder i tekstilene og spor etter silkespinn og ekskrementer på klærne. Over tid spiser de opp og ødelegger materialene de utvikler seg i, for eksempel klær av ull, tepper, skinn, fjær og utstoppede dyr. Man kan forebygge angrep fra klesmøll ved å oppbevare utsatt tøy og klær i lukkede bokser eller spesialposer laget til formålet.

Risting, støvsugning, kuldebehandling, varmebehandling og kjemisk behandling er blant tiltakene som kan tas i bruk for å ta knekken på et angrep. Sistnevnte bør gjøres av profesjonelle skadedyrbekjempere.

Pelsmøll (*Tinea pellionella*) gjorde tidligere stor skade på pels, ull og fjær i Norge, men ettersom innneklimaet har blitt varmere og tørrere, har den fått mindre betydning. Den er

også cirka seks-åtte millimeter lang. Pelsmøllarvene lever av et stoff som finnes i ull, pels, fjær, insekter og liknende. De foretrekker skitne tekstiler fordi det kan være flere næringsstoffer i disse. Det er liten sjanse for at den skal gjøre skade i et oppvarmet hus, men den kan få fotfeste i rom og bygninger med lavere temperaturer. Pelsmøllarvene angriper de samme stoffene som klesmøllarvene gjør.

Oppbevaring av utsatte tøy og klær i lukkede bokser er generelt effektivt mot møll. Pelsmøllarvene angriper helst skitne flekker på klærne, så vask eller rens av klærne før de legges bort kan virke forebyggende. Utover dette kan de samme tiltakene brukes for å bli kvitt pelsmøll og klesmøll.

Skadedyrfirmaenes bekjempelse av kles- og pelsmøll har de siste fem årene variert mellom 250 til litt under 100 tilfeller. Antall registrerte bekjempelser i 2023 var 191.

Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

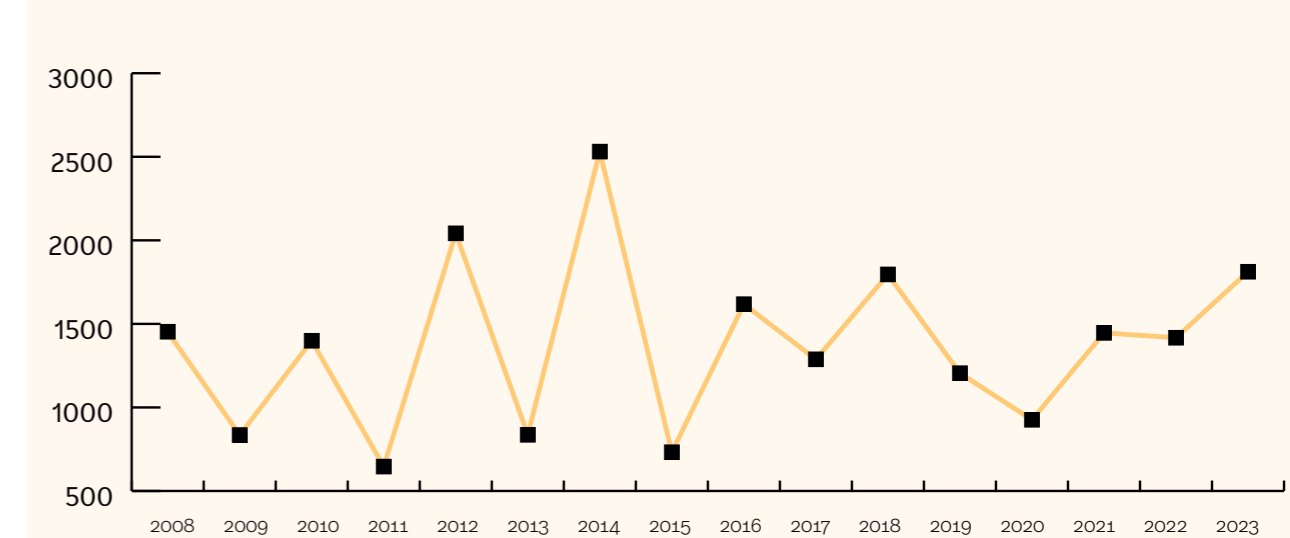
Stikkeveps (*Vespidae*)

I Norge finnes det 13 arter stikkeveps. De er ikke regnet som skadedyr, da det ikke er kjent at de kan skade konstruksjonen hvis de lager bol inni hus. Veps kan likevel være innpåsletne og plagsomme, særlig tidlig på høsten, da de er opptatt av å spise og jakte på sukkerholdig næring.

Vepsestikk er smertefulle, men sjelden farlige, siden det kun avgis små mengder gift i et stikk. Noen mennesker kan likevel få en alvorlig allergisk reaksjon av vepsestikk. Til forskjell fra bier som kun kan stikke én gang, kan stikkevepsen stikke gjentatte ganger.

Stikkevepser lever sammen i kolonier og i Norge er alle kolonier ettårige, slik at de dør ut i løpet av høsten. Vepsebol blir aldri benyttet om igjen og det bygges nye kuleformede bol hvert år. Det er kun unge dronninger som overlever vinteren. Dronningen er mor til alle vepsene i kolonien og en dronning kan produsere så mye som 12 000 arbeidere på én sommer. Arbeiderne lever i to-tre uker.

Tegn på vepseangrep er synlige veps og aktive vepsebol. For å forhindre at det etableres vepsebol bør man sikre sprekker og luker, slik at dronningene ikke kommer inn og starter bygging av vepsebol. Hvis et vepsebol først er etablert, er det lurt å fjerne det tidlig, mens det er lite og har få veps.

Skadedyrfirmaenes bekjempelse av stikkeveps har de siste fem årene variert fra litt under 1000 til nesten 1800 tilfeller. I 2023 var det 1812 registrerte bekjempelser.

Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Faraomaur (*Monomorium pharaonis*)

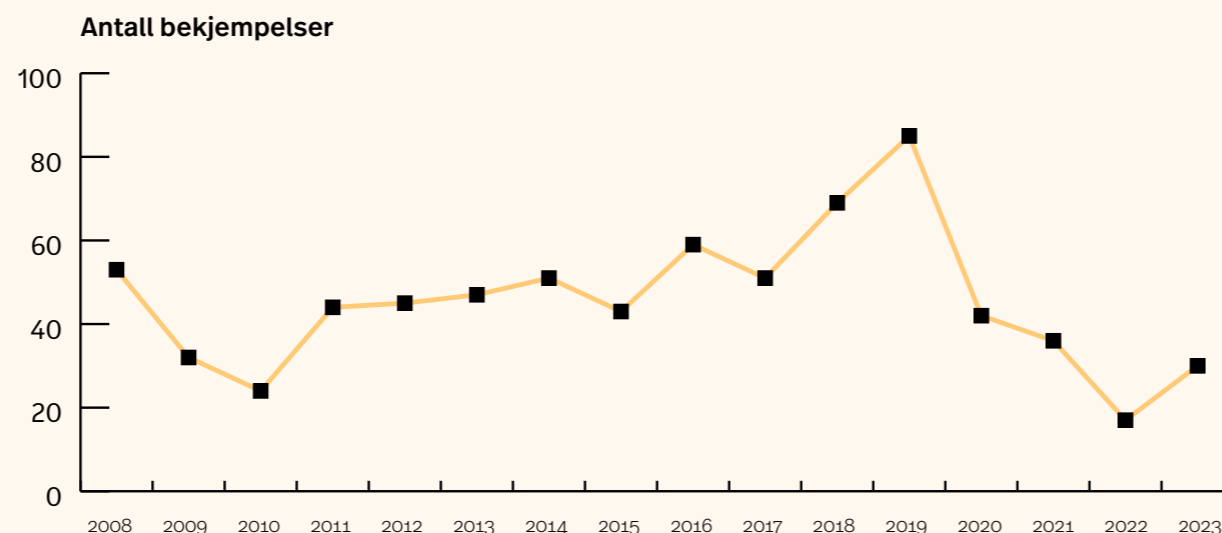
Faraomaur ble oppdaget i Norge i 1943. Den er kun to millimeter lang og har rød-gul farge. Størrelsen gjør at den kan være svært vanskelig å få øye på, og den er derfor lett å overse frem til man har et omfattende angrep. Den lever i kolonier som kan bestå

av alt fra noen få maur til mange hundre tusen.

Denne maurtypen kan spise det meste av maten mennesker spiser. Når den har funnet en matkilde legger den ut et kjemisk luktspor som andre maur kan følge. De blir også tiltrukket av lukter fra svette, spytt og åpne sår. Det gjør at den trives godt på sykehus. Her kan den spre smitte fra urene til sterile områder, og derfor få dødelige utfall.

Den kan også typisk etablere seg i matvarelagre, kantiner, butikker og i helt vanlige hjem. Den utgjør ingen fare i privathus annet enn spredningsfare til sykehus og andre steder der den kan være en helseisiko. Faraomauren må bekjempes av sertifiserte skadedyrbekjempere.

Faraomaur kan forebygges, men på grunn av størrelsen er den vanskelig å få øye på. Det er viktig å kontrollere bagasje, varer og flyttelass før man tar det inn, spesielt hvis det dreier seg om ting som kommer fra tropiske strøk. Den kan også flytte på seg med varer, på mennesker og møbler i Norge. Man må derfor være ekstra nøye med å flytte ting ut av en bygning som allerede er infestert.

Antallet faraomaurlifeller er knyttet til reiseaktivitet, og antallet ble redusert under koronapandemien. Fra 2022 til 2023 økte antallet registrerte bekjempelser igjen, fra 17 til 30.
Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

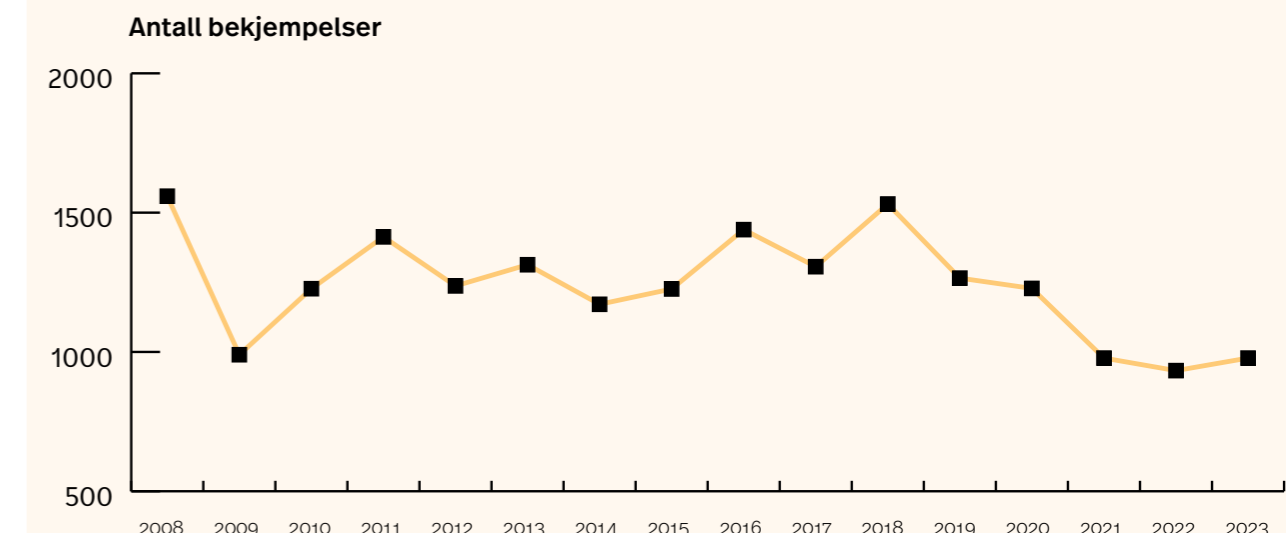
Stokkmaur (*Camponotus*)

Stokkmaur finnes over hele landet, og er aktive om våren og sommeren før de går i dvale om høsten og vinteren.

Dette er den største maurtypen vi har i Norge og dronningen kan bli opptil 18 millimeter lang. En vanlig arbeider kan være i størrelsen 5–14 millimeter. De trives best der det er varmt og trekker derfor mot hus og hytter. De liker seg spesielt godt der det er varmekabler, kjøleskapsmotorer, panelovner og liknende. Når de skal lage reir kan de skape store skader i hus og hytte ved at de gnager ut plass, og kan derfor koste deg dyrt om de får fotfeste i boligen din. Angrep starter ofte i fukt- og råteskadet treverk, men den kan også ta for seg på friskt tremateriale og isolasjonsmaterialer.

Det er en rekke tegn du kan se etter hvis du lurer på om boligen din har blitt angrepet av stokkmaur. For eksempel spor av gnagespon, stier av maur, døde maur, sverming innendørs, krafsling i veggene og stier av maur på vei inn i huset. De går i dvale om vinteren så dersom du ser stokkmaur innendørs vintertid er det stor sjans for at de bor i huset ditt.

Det er vanskelig å forebygge, men vær på vakt når stokkmauren ser etter nye hjem om våren. Unngå å ha ting og planter helt inntil grunnmur, og sjekk dører og vinduer for sprekker. For å stoppe et angrep må man finne hovedtua og ta knekken på dronningen. Det anbefales å la fagfolk ta seg av dette. Et belte med grus rundt grunnmuren kan være forebyggende fordi mauren ikke liker å bevege seg på dette underlaget.

Bekjempelse av stokkmaur har de siste årene variert fra rett under 1000 til litt over 1500 tilfeller. I 2023 var det 978 registrerte bekjempelser.
Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

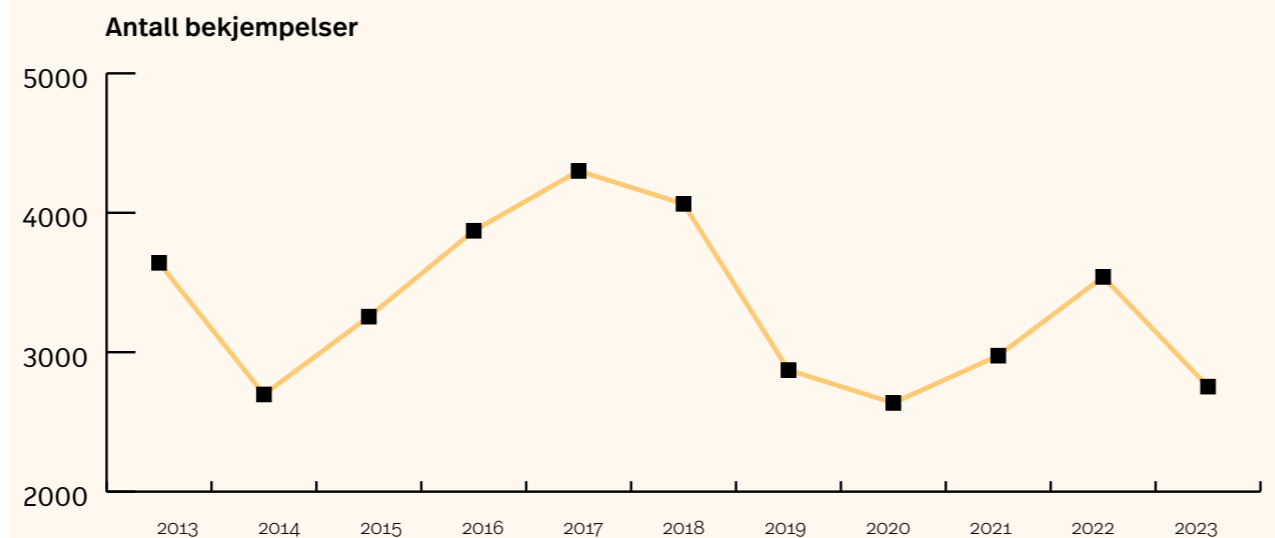
Svart jordmaur (*Lasius niger*)

Svart jordmaur kalles også sukkermaur fordi den tiltrekkes av søtt. De er vanligvis tre-fem millimeter lange, og finnes både ute i naturen og inne i hus og hytter. Den liker seg best i varmen og trekker derfor innendørs og etablerer samfunn der det er fukt- eller råteskader. Den kan ikke gnage på friskt tremateriale, men kan gjøre stor skade i for eksempel isolasjon under baderomsgulv med varmekabler. Dersom de finner noe søtt legger de ut luktspor som tiltrekker flere maur.

man ser stier av maur eller gnagespon i isopor og annet isolasjonsmateriale. De kan ofte vise seg i store antall i juni og juli når droner og dronningemner svermer som «flygemaur».

Man kan forebygge ved å tette hull og sprekker i grunnmur og ved å oppbevare søt mat i tette bokser. De etablerer ofte reirene sine under bakken og grus er derfor mindre attraktivt for dem enn stein og heller. Dersom du har fått svart jordmaur i hus er det viktig å finne reiret og fjerne dette. Insektmidler og forgiftet åte kan også benyttes.

Svart jordmaur blir ikke borte av seg selv. Det kan bo opptil 10 000 maur i et reir, og problemet vil bare bli større dersom det ikke håndteres. Tegnene på angrep er at

Bekjempelse av svart jordmaur har de siste årene variert fra over 4000 til rundt 2600. I 2023 var det 2753 registrerte bekjempelser.

Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

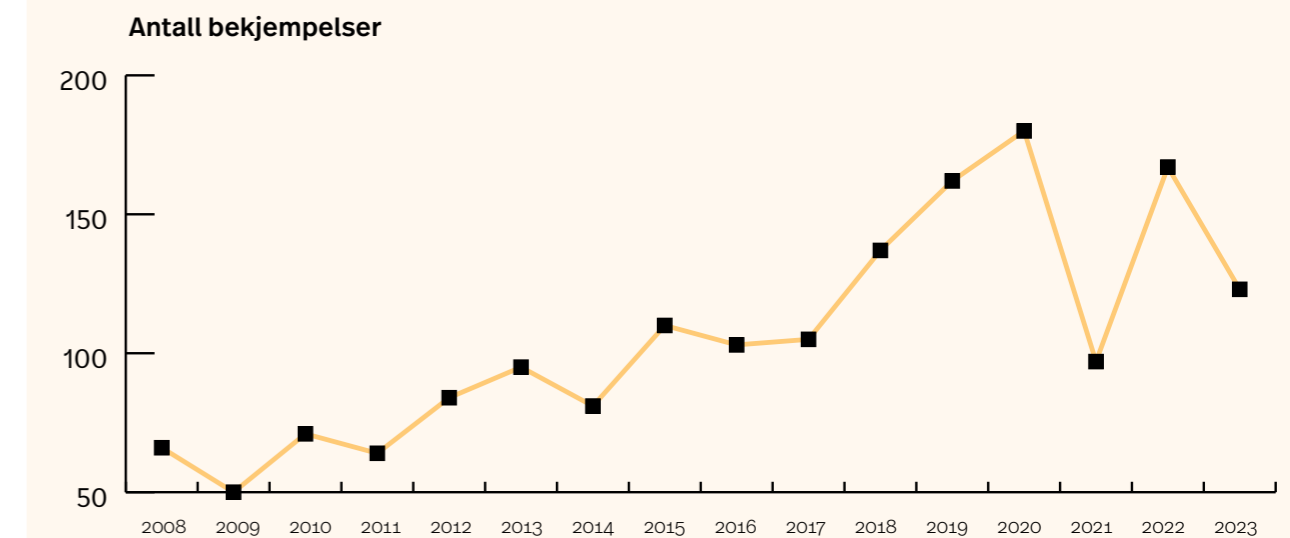

Brun pelsbille (*Attagenus smirnovi*)

Den brune pelsbillen er 2,5-4 fire millimeter lang med brun bakkropp og svart forkropp. Den lever kun innendørs i Norge og spres hovedsakelig gjennom transport av varer og gjenstander. Den kan også spres ved å fly mellom

under kjøleskap, komfyr og vaskemaskin. Larvene kan skade ugarvet skinn og ved noen tilfeller ullklær. Den beste måten å bekjempe brun pelsbille på er med godt renhold og tetting av sprekker i gulv. Støvsuging fungerer bedre enn vask, men det er viktig å kaste eller fryse støvsugerposen etterpå.

leiligheter, den er derfor typisk å finne i Oslo der bygningene står tettere. Det er vanlig å finne larvene

Skadedyrfirmaenes bekjempelse av brun pelsbille har de siste årene variert fra litt over 100 til nærmere 200 tilfeller. I 2023 var det 123 registrerte bekjempelser.

Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

4 Del 1: Innsikt og metode

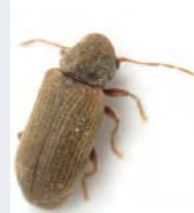
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

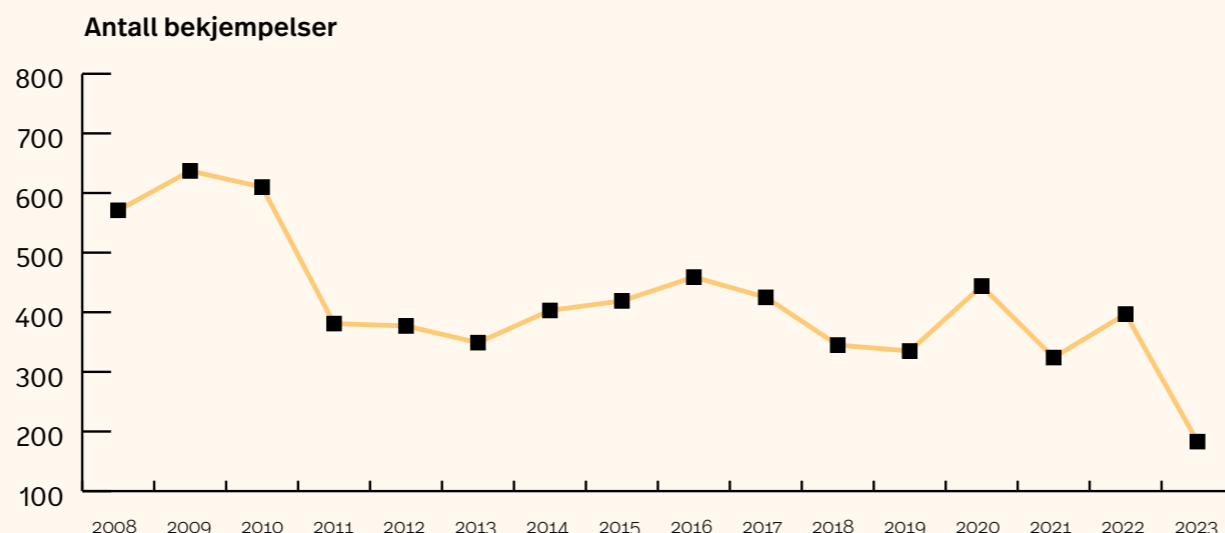
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Stripet borebille (*Anobium punctatum*)

Stripet borebille er et vanlig treborende insekt i Norge. Som voksen er den 2,5-4 millimeter lang. Det er larven og ikke selve billen som kan gjøre skade på treverk. Larvestadiet varer i tre-fem år og de angriper de fleste typer treverk, gammelt og nytt. Dersom man ikke stopper dem tidnok kan de skape såpass store skader at bæreevnen i treverket

blir betydelig svekket. Typiske tegn på angrep er små runde hull i treverket. Angrep forebygges best ved å holde boligen tørr og unngå fukt-skader. De angriper ikke impregneret treverk. Dersom du først har fått stripet borebille i hus bør det brukes insektsmidler utført av sertifiserte skadedyrbekjempere. I noen tilfeller kan bedre ventilasjon eller avfukter løse problemet.

Skadedyrfirmaenes bekjempelse av stripet borebille har de siste årene variert fra litt under 350 til rundt 450 tilfeller. I 2023 var det rekordlave 183 registrerte bekjempelser.

Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

Husbukk (*Hylotrupes bajulus*)

Husbukk er et insekt som lever av treverk og som kan gjøre stor skade. Det er larvene som spiser og ødelegger treverket, og de er vanskelig å oppdage fordi de lever inne i trematerialet. Gangene som lages pakkes fulle med «boremel».

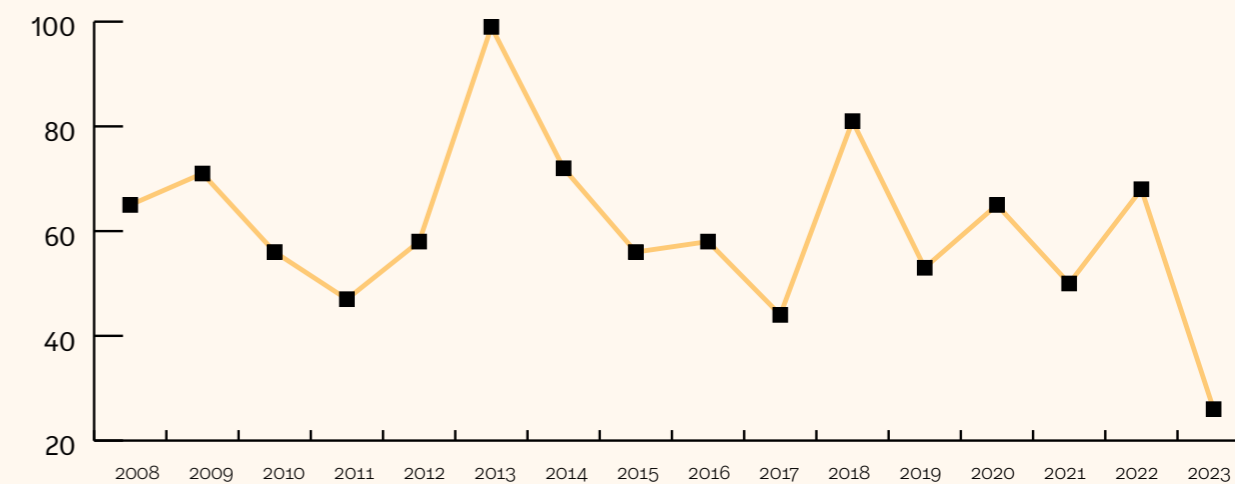
For å komme ut lager billen sitt karakteristiske flygehull, som ofte er det første tegnet på angrep. Hvis angrepet er aktivt, kan en høre larvene gnage. De lager en raspende lyd som kan sammenlignes med at en skraper på treet med neglene.

Selve billen lever kun kort tid, med det formål å legge egg og formere seg. Larven lever og gnager normalt i fem-tolv år, og over tid kan treverket bli fullstendig pulverisert. Husbukk er et varmekjært insekt og trives derfor best i sør- og vestvendte vegger og takkonstruksjoner.

Hovedutbredelsen i Norge er langs kysten av Telemark og Agder. I tillegg finnes det også noen forekomster innover i innlandet i Telemark, innerst i Sognefjorden og langs enkelte fjorder på Møre. Den kan også forekomme andre steder, men det er sjeldent.

Antall bekjempelser

Skadedyrfirmaenes bekjempelse av husbukk har de siste årene variert fra rundt 40 til rundt 80 tilfeller. I 2023 var det rekordlave 26 registrerte bekjempelser.

Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 **Tysk kakerlakk**
- 17 **Mus**
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

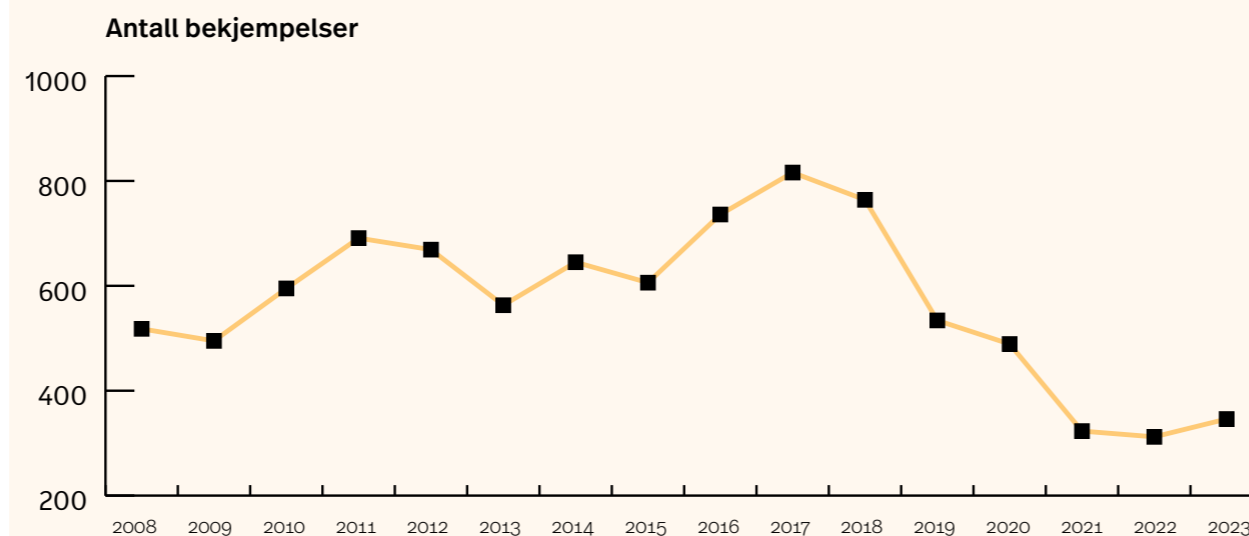

Tysk kakerlakk (*Blattella germanica*)

Kakerlakken kan være vanskelig å bli kvitt på egen hånd når den først er i hus. De kan spise det aller meste og ødelegge matvarer, klær, plast og bøker.

De beveger seg ofte fra søppel, matavfall og kloakk til matvarer og innbo, derfor kan de også utgjøre store helseproblemer i form av smittebæring. Den vanligste arten i Norge er tysk kakerlakk, som trenger varme og fuktighet for å trives.

Man ser som regel kakerlakken om natten, men du kan også lukte det om du har fått den i hus. For å forebygge kan man sikre at man ikke får den inn med varer og bagasje fra utlandet, fryse koffert og klær ved hjemreise og holde huset rent og ryddig. Bekjempelse kan være krevende og bør utføres av fagpersoner. Av ting man kan gjøre selv er lav temperatur og luftfuktighet viktig.

Antallet bekjempelser av tysk kakerlakk i Norge har ligget jevnt over tid, men har gått ned de siste årene. I 2023 var det 346 registrerte bekjempelser.
Tall hentet fra Folkehelseinstituttet, Statistikk om skadedyr. Elektronisk publisering: <https://www.fhi.no/sk/skadedyrbekjempelse/statistikk-om-skadedyr/> (lest 24.5.2024).

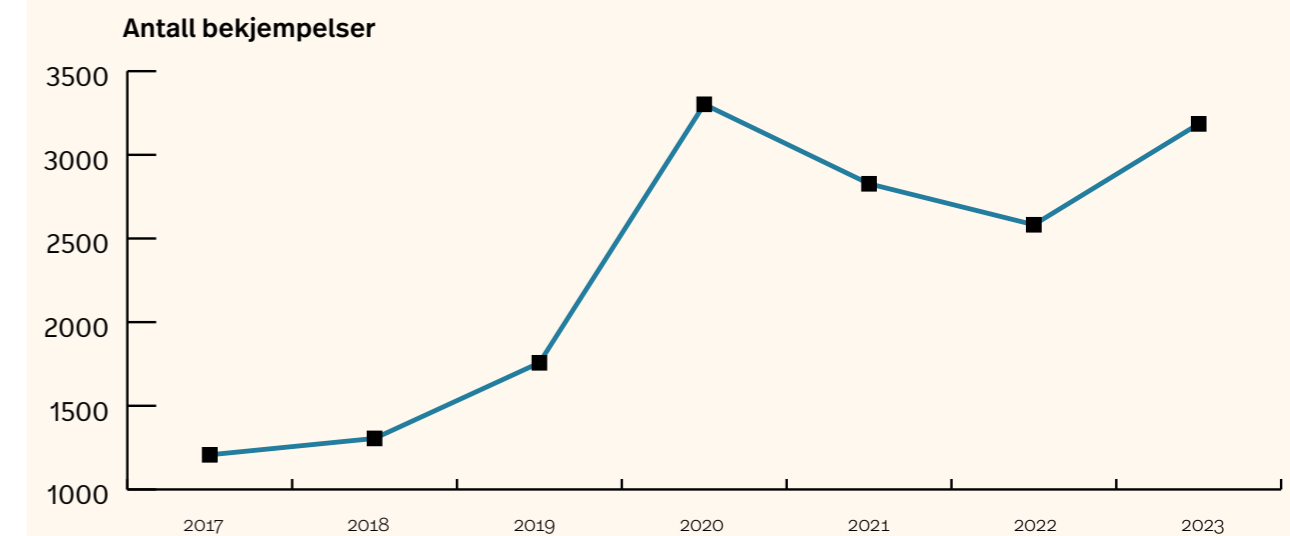
Mus

Mus trenger kun en åpning på seks til syv millimeter for å komme seg inn i et hus eller en hytte. De kan derfor være vanskelige å stoppe og de kan gjøre stor skade. Når mus først har kommet seg inn, kan de gnage i stykker både ledninger, rør, isolasjon, møbler, klær og malerier.

Tegn på at du har fått mus i hus kan være krefselyder i vegger og tak, eller muselort. Et annet tegn kan være lukt, da musereir gir en lukt som ligner på ammoniakk. Gnageskader kan også forekomme og musene gnager ofte på tre, plast, ledninger og andre harde materialer. For å

avsløre mus kan du strø mel langs veggene, for å se om det kommer spor der.

Mus formerer seg raskt, yngler hele året og kan få opptil åtte kull på ett år. Hvis du ikke behandler et angrep raskt, kan tilstanden fort bli verre. Mus trenger mat, vann og steder for å anlegge bol. Dersom du fjerner dette og i tillegg klarer å forhindre at de kommer seg inn, har du kommet langt i å bli kvitt museproblemet. Musefelle er det mest effektive hjelpemiddelet for bekjempelse. Du bør sette ut mange feller hvis du oppdager angrep.

Saker om bekjempelse av mus som er meldt inn som forsikringssak i Norge, har de siste årene variert mellom 1200 og 3300. Antall bekjempelser i 2023 var 3185.
Kilde: Norsk Hussoppforsikring

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere
- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

10 Del 2: Skadestatistikk for 2023

- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 **Rotter**
- 18 **Råtesopp**

20 Del 3: Råd og forebygging

- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

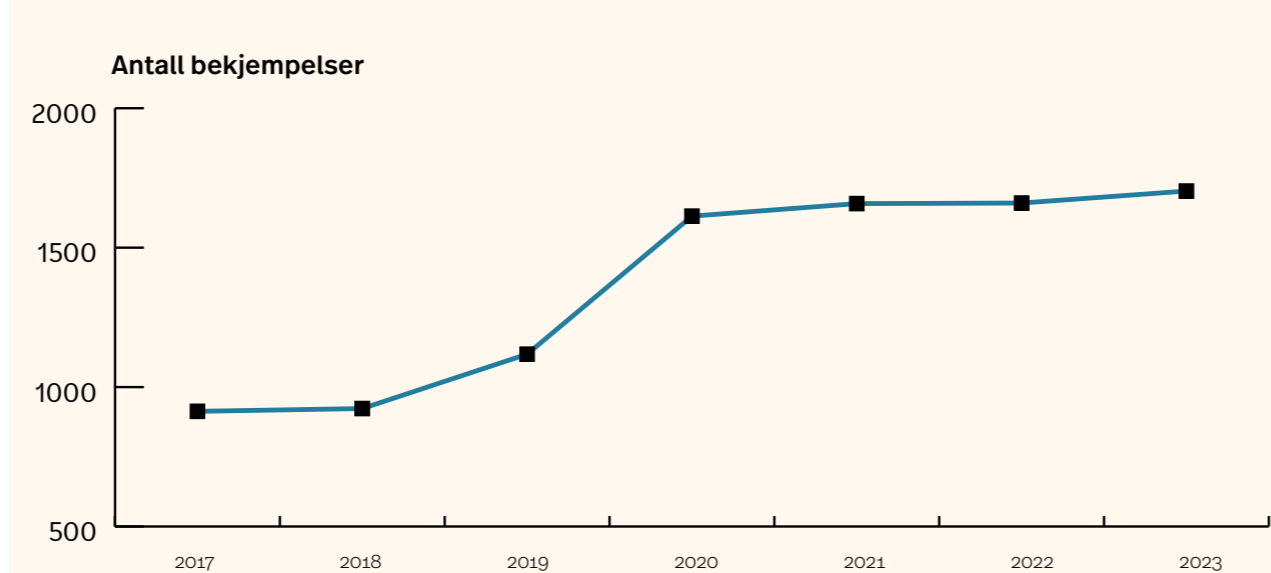
Rotter (*Rattus norvegicus*)

Rotter kan komme seg inn på de utroligste måter og trenger kun en åpning på rundt 12 mm for å presse seg inn. De kan også komme inn i huset via toalettet. Rottene oppholder seg ofte inne i veggen, taket eller gulvet, og mange kan ha rotter i hus uten å vite om det.

Rotter spiser og gnager på stort sett alt de kommer over, og kan gjøre stor skade på hus og hytte. De kan ødelegge husets isolasjonsevne, og kan forårsake branner og vannskader ved å gnage på ledninger eller for eksempel slangen til vaskemaskinen.

Gnagerne liker seg best i mørke områder, og er hovedsakelig aktive om natten. De avsløres ofte av krafsselyder i veggene. Du kan også se etter gnagemerker eller rotteekskremitter. De er vanligvis svarte, sylindriske og ca. 12-25 mm lange. For å avsløre rotter kan du strø mel langs veggene, for å se om det kommer spor der.

Rottefelle er det mest effektive hjelpemiddelet for bekjempelse. Hvis du oppdager angrep anbefales det å sette ut mange feller. Gift er også en effektiv bekjempelsesmetode, men det er ikke tillatt å sette ut gift ubeskyttet, siden det kan skade både hunder, katter og barn. La autorisert personell ta seg av behandlingen med gift.

Saker om bekjempelse av rotter som er meldt inn som forsikrings sak i Norge, har de siste årene økt fra ca. 900 i 2017 til 1703 i 2023. Kilde: Norsk Hussoppforsikring

Råtesopp

Vi skiller mellom treødeleggende råtesopper og andre soppgrupper. Det er råtesoppene som kan gjøre størst fysisk skade (nedbrytning) på bygningen. Sopper er avhengig av fukt for å utvikle seg, og årsaken til soppdannelser i bygninger er hovedsakelig fuktproblemer. For å bli kvitt en sopp utvikling er det derfor nødvendig å finne årsaken til fuktproblemet, og få det under kontroll.

Råteskader oppstår når treverk over tid angripes av treødeleggende råtesopper. Disse råtesoppene forårsaker nedbrytning av treverket slik at det mister sine bærende egenskaper. Tegn på angrepet treverk kan være en karakteristisk misfarge, eller at treverket krymper og

revner på tvers av fiberretning. Hvor raskt råteskaden utvikler seg, og hvor stor skade den gjør, er avhengig av fukttilgang, temperatur og type råtesopp. Fordi råtesopper kan føre til at bæreevnen i treverket reduseres, er det viktig at den oppdages og at årsaken utbedres.

Forskjellige råtesopper forårsaker forskjellige typer råte. Det er åtte arter råtesopp som det er vanlig å oppdage i bygg:

Ekte hussopp er den råtesoppen som kan gjøre størst skade på bygninger. I løpet av relativt kort tid kan den gjøre omfattende ødeleggelser på treverk. Den kan frakte med seg vann fra fuktige steder til tørre områder og kan dermed opprettholde gode vekstvilkår. Ekte hussopp krever både tre og kalk for å overleve, og finnes derfor i forbindelse med mur, jord eller lignende, og svært sjelden i rene trekonstruksjoner.

Vedmusling forekommer på tremateriale som utsettes for høy fuktighet og temperatursvingninger. Soppen har høy temperatortoleranse og kan overleve lange tørkeperioder. På grunn av dette finner man ofte skader etter denne soppen på steder hvor få andre arter overlever på grunn av høye temperaturer. Typiske skadesteder er skigarder, gjerdestolper, vindskier, vinduer og annet utvendig eksponert treverk, gjerne med mørke overflater. Soppen forårsaker råte, og det er ofte et tynt lag med uskadet treverk i overflaten, mens det innover kan være sterkt svekket.

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 **Råtesopp**

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Barksopp finnes i rundt 600 ulike arter og forekommer ofte i hus, men de fleste artene anses for å være lite aggressive. Barksopp krever høy fuktighet og tåler samtidig høye temperaturer. De opptrer ofte på trematerialer som allerede er angrepet av andre råtesopper.

Kjellerbegersopp er en sekkesporesopp i ascomycetes-familien (gråråte). Dette er en soppgruppe som ikke regnes for å gjøre skade på bygninger, men soppen indikerer at det er kraftig fuktighet i området der den er etablert. Den forekommer på materialer som utsettes for høy fuktighet eller lekkasjer, og finnes gjerne i kalde og fuktige kjellere, eller i svillen til et badrom som ikke er tett. Den vokser ofte direkte på jordgulv eller murvegger, eller i forbindelse med svært fuktige trematerialer. Det er viktig å se etter tegn på andre sopparter i treverk i nærheten, da kjellerbegersoppen er et tydelig tegn på fuktproblemer som kan føre til råte.

Hvit tømmeropp kan under de rette forholdene forårsake stor ødeleggelse på treverket. Soppen gjenkjennes ved hvitaktige fruktlegemer, gjerne puteformede og med fine porer på undersiden. Skader etter tømmeropp er vanligst å finne i takkonstruksjoner og etasjeskiller. I moderne hus finnes de ofte i forbindelse med lekkasjer i badrom og utette vanninstallasjoner. Den kan også forårsake betydelig skade i krypkjellere, hvor vekstvilkårene gjerne er gode.

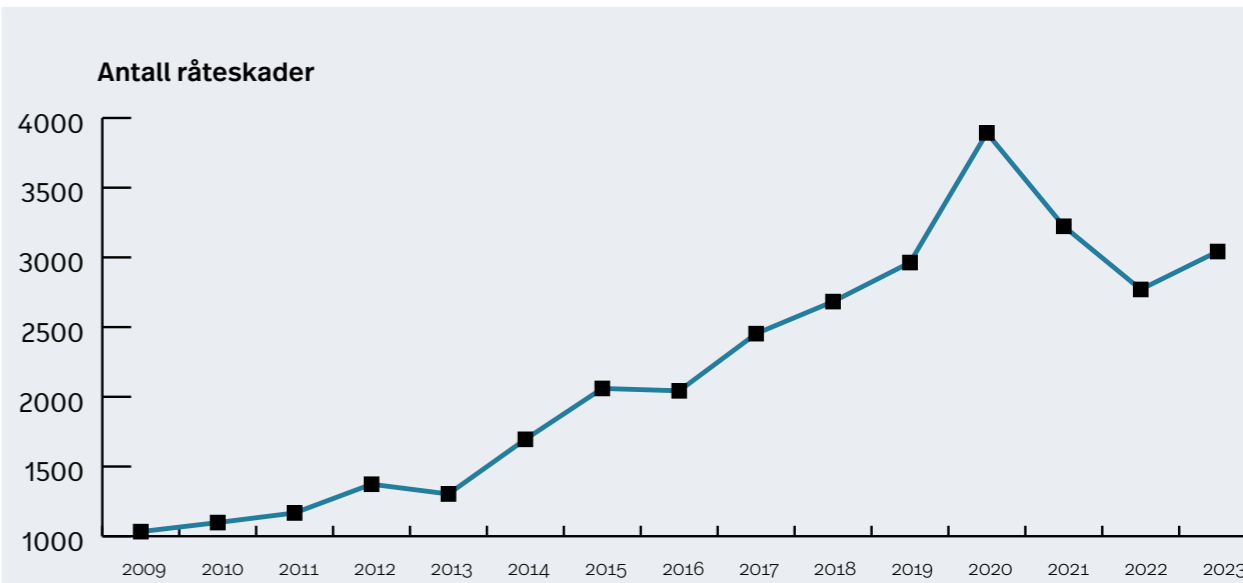
Kjellersopp er en av de vanligste råtesoppene i bygninger. Dersom fuktforholdene er gunstige, kan den oppstå fra kjeller til loft. Optimale betingelser for kjellersoppen er 22–24 grader og 30–50 prosent trefukt. Det er ofte vanskelig å se angrepene, og for et utrent øye kan treet se friskt ut, selv om det under overflaten er helt ødelagt. Den er ofte årsak til betydelige skader i norske hjem.

Tåresopp er en type sopp som ligner små kuler med geléaktig konsistens. Den vokser på vekselvis våte og fuktige steder. Tåresopp kan gjøre skade på utvendig treverk som kledning, dører, vinduer og garasjeporter. Den tåler uttørking, f.eks. ved sollys, og kan gjenoppta sin konsistens når den på nytt blir tilsatt fuktighet. Dette gjør at den over tid kan skape skader ved sin kraftige brunråte.

Huspluggsopp er en liten sopp med gulaktig hatt. Den kan forårsake kraftig nedbrytning som lager små sprekkeklosser i treverket. Den forekommer på treverk som er sterkt utsatt for fukt. I materialer som har tørket ut går den inn i en dvalelignende tilstand og kan overleve i minst ett år. Soppen krever fritt vann og finnes gjerne i badrom med lekkasjer, i forbindelse med andre lekkasjer, kjølerom eller fuktige krypkjellere.

Antall råtesaker som er meldt inn som forsikringssak i Norge har de siste seks årene variert mellom 2450 og nesten 4000. Antallet innmeldte saker i 2023 var 2929.
Kilde: Norsk Hussoppforsikring

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr?
Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller
mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå
dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Del 3 Råd og forebygging

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Tips og råd fra Norsk Hussopp Forsikrings biologer

– Gnagere og skadeinsekter har til felles at hvis du får dem i boligen, kan det bli både slitsomt og dyrt. Det samme gjelder råteskader. Heldigvis er det mange ting du kan gjøre for å forebygge, sier biolog Maren Trones Christiansen i Norsk Hussopp Forsikring.

Råteskader

Impregnert treverk: Impregnert treverk er beskyttet mot råte- og insektangrep, og har lenger levetid enn treverk som ikke er impregnert. Det anbefales derfor å bruke impregnert treverk på steder som er spesielt fuktutsatte og utsatt for mye regn.

Unngå tilstopping og lekkasjer: Det er viktig å hindre at vann og fukt trenger inn i bygningskonstruksjonen gjennom for eksempel pipe, terrasse eller tak. Sørg også for å unngå tilstopping og lekkasjer i takrenner og nedløpsrør.

Luft regelmessig: Luftutskifting er et av de beste virkemidlene mot fukt, og god ventilasjon er til stor hjelp. Vedvarende kondens på for eksempel vinduer er ofte et dårlig tegn, og tyder på at det ikke er god nok lufting.

Kontroller og vedlikehold: Kledning, murverk, beslag, takteking, vinduer og dører skal beskytte huset mot vær og vind. Ved å kontrollere og vedlikeholde disse kan man unngå råteskader. Det er viktig å sjekke at materialene er tette, at det ikke er sprekker, hull eller slitasje. Det er også viktig å være observant på endringer, som buler og bobler i kledningen. Pass på hva som vokser både inntil og på huset, mose og busker tett inntil bør unngås.

Rotter og mus

Tett hull og sprekker: Rotter kan komme seg inn i huset via åpninger på 12 mm, og mus greier å komme gjennom åpninger så små som 6 mm. Derfor er det viktig å tette alle hull, sprekker og andre åpninger hvor de kan komme seg inn. Sett finmasket netting over hull, ventiler og eventuelle kjellervinduer. Pass på at det ikke er hull og sprekker i vegger, dørkarmer eller vinduskarmer. Tett hull i bakken og langs grunnmuren på utsiden.

Ha rist på sluk og vann i vannlås: Rotter er flinke til å svømme og kan komme seg inn gjennom kloakk og avløpssystem. Sørg derfor for å ha rist på sluk og pass på at det er vann i vannlåsen.

Fjern mat- og vannkilder: Både i hagen og innendørs bør tilgangen til mat og vann elimineres. Nedfallsfrukt og dyrefôr er perfekt mat for rotter. Pass på å ha skikkelig lokk på søppelkasser, slik at rottene ikke får tilgang til innholdet. Dette gjelder også innendørs. Sørg for at mat og matrester ikke ligger tilgjengelig, men oppbevares i tette beholdere. Ikke kast mat eller olje i sluket.

Hold det rent og ryddig: Hold det ryddig i hagen slik at du fjerner skjulesteder for gnagerne. Det anbefales å holde gresset kortklippet og ikke ha planter, trær eller ting som vedstabler og bildekk helt inntil husveggene, da dette blir fine skjulesteder.

Kontroller rør og ledninger: Fra bad og opp til taket, er det et ofte luftingsrør som bør kontrolleres. Rotter og mus er gode klatrere og kan hoppe langt. De klarer enkelt å klatre på ledninger og grener for å komme seg opp på taket. Hvis det ikke er tett, kan de komme seg inn på den måten.

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr? Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbuk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 Skadedyr

Skadeinsekter

Unngå fukt: Mange insekter trives ekstra godt i fuktige miljøer. Ved å sørge for god ventilasjon, holde huset tørt, fjerne kilder til fukt og unngå fuktskader, reduseres risikoen for at insekter etablerer seg i boligen.

Hold det rent og ryddig: De fleste insekter er på jakt etter mat og det er generelt viktig med et godt renhold for å hindre mattilgang. Hvis dyrene allerede har kommet seg inn, sørg for å gjøre levevilkårene så dårlige som mulige.

Hold det tett: Sørg for tilfredsstillende tetting av boligen slik at skadedyr ikke kommer seg inn. Tett sprekker og hull i grunnmur, og sjekk lister rundt dører og vinduer. Tett igjen sprekker og mulige gjemmesteder også innendørs, eksempelvis sprekker i fuger på badet. Dette er viktig for å hindre at det legges egg i eventuelle sprekker.

Vær oppmerksom på blindpassasjerer: Veggedyr og kakerlakk er typiske insekter man kan få med seg hjem fra reise, både innenlands og utenlands. Ta forholdsregler ved opphold på overnattingssteder og sjekk bagasjen nøye ved hjemreise.

Oppbevar tøy i lukkede bokser: Hvis klær av ull eller ugarvet skinn skal oppbevares over lengre tid, bør klærne være rene og ligge i lukkede bokser. Da er de utilgjengelige for larver fra møll eller brun pelsbille, hvis de kommer seg inn i boligen.

Slik ser du etter fukt gjennom året

Tegn på fukt varierer med årstidene. Dette kan du se etter.

Årlig:

I boliger med kaldt loft, bør du ta en sjekk på loftet noen ganger i løpet av året. Hvis du har møbler inntil yttervegg i kjelleren, bør du dra disse frem et par ganger i året og se etter tegn på mugg eller kondens.

Vinter:

På kaldt loft kan du lyse med en lommelykt. Ser du noe som ser ut som snøkrystaller eller diamantskinn, er det tegn på fukt.

I kjeller kan du ofte se symptomene som sorte prikker på veggen i et pyramideformet mønster øverst i ytterhjørner. Dette mønsteret er et bilde på hvor temperatur og luftsirkulasjon ikke kommer til. Om vinteren er det kaldest oppunder taket og på toppen av grunnmur.

Sommer:

På loft kan du se etter sorte prikker og hvite felter der taksperrene møter undertaket. Dette er tegn på at det kondenserer, eller tidvis er høy luftfuktighet i disse områdene.

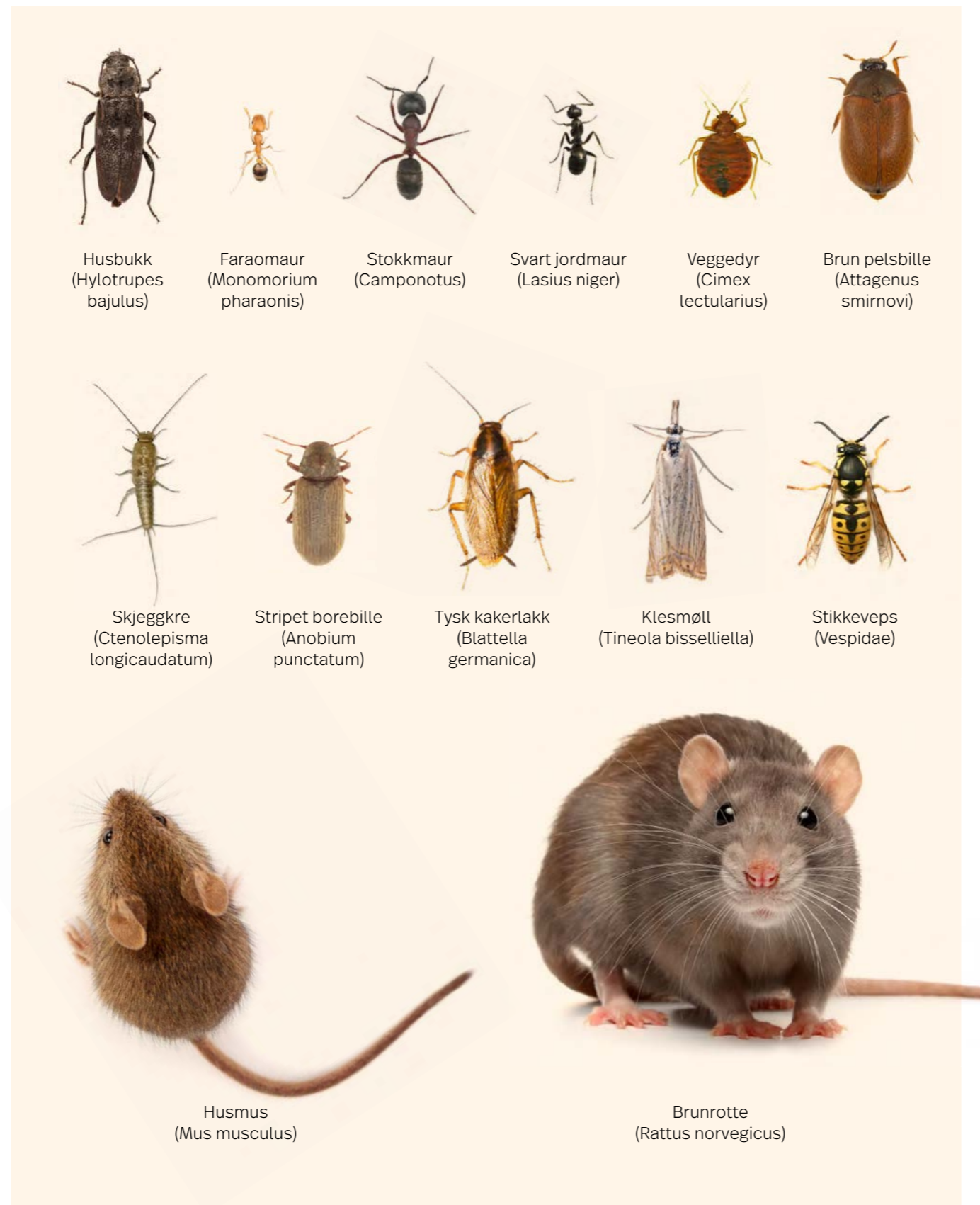
I kjeller kan du ofte se symptomene som sorte prikker på veggen i et pyramideformet mønster nede langs gulvet i ytterhjørner og bak møbler. Dette mønsteret er et bilde på hvor temperatur og luftsirkulasjon ikke kommer til. Om sommeren er det kaldest i kjellere som ligger under bakken.

- 2 Dette er Norsk Hussopp Forsikring
- 2 Kjære leser!
- 3 Vil bevare og modernisere

- 4 Del 1: Innsikt og metode**
- 5 Skadedyr eller ikke skadedyr?
Det kommer an på situasjonen
- 7 Vil måle effekten av sikring og feller mot gnagere
- 8 Bekjemper skadedyr gjennom å forstå dyrene
- 9 Etterisolering innebærer risiko

- 10 Del 2: Skadestatistikk for 2023**
- 11 Disse ble oftest bekjempet i 2023
- 11 Metode for innsamling av statistikk
- 12 Veggedyr
- 12 Skjeggkre
- 13 Kles- og pelsmøll
- 13 Stikkeveps
- 14 Faraomaur
- 14 Stokkmaur
- 15 Svart jordmaur
- 15 Brun pelsbille
- 16 Stripet borebille
- 16 Husbukk
- 17 Tysk kakerlakk
- 17 Mus
- 18 Rotter
- 18 Råtesopp

- 20 Del 3: Råd og forebygging**
- 21 Tips og råd om forebygging
- 22 Slik ser du etter fukt gjennom året
- 23 **Skadedyr**

Norsk Hussopp Forsikring

22 28 31 50
Schweigaards gate 16

Postadresse:
Norsk Hussopp Forsikring
Postboks 416 Sentrum
0103 Oslo

hussoppen.no

Foto:
Sverre Aspren, Mycoteam, Effecta,
iStock, Katrine Lunke/APELAND

Tekst og design:
APELAND